

Investeren in de Zeeuwse musea, een duurzame kwestie

Investeren in de Zeeuwse musea, een duurzame kwestie

COLOFON

Uitgave: Provincie Zeeland, directie Welzijn, Economie en Bestuur
Grafische realisatie: Provincie Zeeland, Afdeling Informatievoorziening en Documentatie
Druk: LnO, uitgeverij/drukkerij, Zierikzee

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Inleiding	5
2. Terugblik	7
2.1 Zeeuws Museum	7
2.2 Zeeuws Biologisch Museum	7
2.3 De provinciale steunfunctie lokale en regionale musea/het Zeeuws museumbestel	7
2.4 Vereniging van Zeeuwse Musea	8
2.5 Subsidiëring bijzondere museale initiatieven	8
2.6 De (mede)bewindstaak en het partnerschap	8
2.7 Grensoverschrijdende museale samenwerking	8
3. Het Zeeuwse museumbestel 2005	10
3.1 Het museumbeleid van de Zeeuwse gemeenten	10
3.2 De Zeeuwse musea	10
4. Museumbeleid; musea en de overheden	15
4.1 De toekomstige uitdagingen	15
4.2 Musea en de overheden	16
4.3 De taakverdeling tussen de drie overheden	17
5. Uitgangspunten provinciaal museumbeleid voor 2007-2012	18
5.1 Het toekomstig Zeeuws Museumbestel	18
5.2 De provinciale insteek	18
5.3 De uitwerking van het provinciale museumbeleid 2006-2012	18
5.4 Onze partners	20
6. Bijdragen dragende instellingen	21
6.1 Het Zeeuws Museum	21
6.2 De Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland	21
7. Het financieel kader	22
Bijlagen	
1. De Zeeuwse gemeenten en hun museumbeleid	23
2. Het museumbestel van Zeeland, gegevens over 2004 en 2005 van de Zeeuwse musea	26
3. Musea op koers; Zeeuws Museumbestel 2005-2008	43
4. Indeling musea in Zeeland uit de eindrapportage van het MUSIP Zeeland	50

Voorwoord

Als we in vogelvlucht over het Zeeuwse museumlandschap vliegen, zien we een prachtig en veelkleurig beeld. Zeeland kent een groot aantal musea in vele soorten en maten met vaak rijke en bijzondere collecties. Musea die zich richten op thema's en specifieke onderwerpen maar ook musea die proberen een veel ruimere blik te geven op onderdelen van de Zeeuwse cultuurhistorie. Bijna elk museum vertelt een stuk van het verhaal van Zeeland. Opvallende zaken zijn de spreiding van de musea over Zeeland en dat vrijwel alle musea kunnen rekenen op de steun van grote groepen vrijwilligers. Veelal mensen die zich nauw betrokken voelen bij de verhalen uit hun streek. De constatering zou dus kunnen zijn dat het goed gesteld is met het museumbestel van Zeeland en dat er niets te wensen of te verbeteren is. Maar dat is slechts een oppervlakkige constatering. De samenleving verandert en de musea zullen daarop in moeten spelen.

Dit betekent dat musea opnieuw moeten kijken voor wie is het museum, hoe treden wij naar buiten toe en wat pakken we als

eerste op. Wij willen samen met de gemeenten de musea bij dit proces ondersteunen. Het gaat er daarbij om dat de musea goed kunnen blijven draaien, de vrijwilligers niet overbelast worden en dat belangstellenden de musea in Zeeland blijvend weten te vinden.

Ik ben blij dat op 15 december 2006 Provinciale Staten van Zeeland hebben ingestemd met de voorgestelde aanpak en daarmee de basis hebben gelegd om tot en met 2012 te gaan werken aan de realisering van deze ambitie. De titel van deze nota "Investeren in de Zeeuwse musea, een duurzame kwestie" geeft aan dat dit een proces is waarvoor we de tijd moeten nemen. Maar het is meer dan de moeite waard omdat elk Zeeuws museum op zijn manier een schatkamer(tje) is van de rijke cultuurhistorie van deze prachtige provincie. Dus niet langer erover gepraat, maar aan de slag !

*Harry van Waveren
Gedeputeerde van o.a. cultuur*

Inleiding

In 1985 verscheen voor het laatst een allesomvattende provinciale museumnota. Het provinciale museumbeleid is vanaf 1994 steeds een onderdeel geweest van de sindsdien verschenen cultuurnota's, Met cultuur in zee; reprise (1994-1997), Boven het maaiveld (1997-2000) en De Kracht van cultuur (2001-2004). Tussentijds is nog wel de notitie "Museumbeleid in progressie" (1995) verschenen maar die ging alleen in op enkele deelaspecten.

Het verschijnen van deze uitwerkingsnota Provinciaal Museumbeleid is direct terug te voeren op in de in 2004 door Provinciale Staten van Zeeland vastgestelde nota *Cultuur continu; provinciale cultuurnota 2005-2008* maar kent een looptijd tot 2012. In deze nota wordt een ontwikkelingstraject geschetst dat er toe leidt dat de Zeeuwse musea en hun collecties duurzaam verankerd in de Zeeuwse samenleving zijn. Deze duurzaamheid ligt niet alleen in de positie die musea innemen maar ook in de wijze waarop ze hun collecties voor toekomstige generaties bewaren en ontsluiten. Een dergelijk traject is niet binnen enkele jaren te realiseren maar vergt meer tijd en een culturomslag bij alle betrokkenen.

Rode draad

De rode draad in het provinciale museumbeleid is de komende jaren te investeren in de versterking van de museale infrastructuur van Zeeland, waarbij samen met de musea en de gemeenten een passend antwoord wordt gezocht op de drie grote museale uitdagingen, positionering, prioritering en profilering. In hoofdstuk 3 komen deze uitdagingen aan de orde. Bij het opstellen van dit beleid is gebruik gemaakt van een groot aantal bronnen, zoals

- de opgedane ervaringen met het gevoerde museumbeleid in de periode 2001-2004
- de nota Cultuur continu en de daarin verwoorde drie hoofddoelstellingen (het leveren van een substantiële bijdrage aan de totstandkoming van een zo gevarieerd en zo gespreid mogelijk cultureel aanbod in Zeeland, het realiseren van een zo groot mogelijke cultuurparticipatie en het versterken van de culturele factor in de Zeeuwse samenleving)
- het in oktober 2004 uitgebrachte advies "Musea op koers; Zeeuws Museumbestel 2005-2008" en de daarover gevoerde gesprekken met de musea en de gemeenten
- de eind 2005 uitgevoerde onderzoeken onder de Zeeuwse musea en gemeenten

- de eind maart 2006 gepresenteerde eindrapportage MUSIP-Zeeland
- het rapport "De driehoek rond; visie op de sociale pijler van de duurzame driehoek"
- de eind 2005 verschenen rijksnota museale strategie "Bewaren om teweeg te brengen"

Integraal beleid cultureel erfgoed

Een van de speerpunten van het provinciaal cultuurbeleid is integrale aandacht voor het culturele erfgoed van Zeeland in de meest brede zin (zie bladzijde 26 van de nota Cultuur continu).

Cultureel erfgoed is een breed begrip en hieronder vallen vele vormen van (im)materieel erfgoed zoals monumenten, museale voorwerpen, oude schepen, gewoonten en gebruiken, (orale) tradities en rituelen. Gezien deze breedte en de verschillende ontwikkelingen, taken en verantwoordelijkheden op onderdelen daarvan hebben wij besloten op vier redelijk af te bakenen onderdelen van dit beleidsveld gescheiden uitvoeringsnota's uit te brengen, namelijk:

- archeologiebeleid
- cultuurhistorie en monumenten
- museumbeleid
- immaterieel erfgoed en archieven

Het is en blijft nadrukkelijk onze bedoeling het provinciaal beleid voor het culturele erfgoed van Zeeland integraal en in samenhang uit te voeren

Opbouw nota

De opbouw van deze nota is als volgt. In hoofdstuk 2 wordt teruggekeken naar het gevoerde museumbeleid van de voorgaande jaren. Hoofdstuk 3 geeft in vogelvlucht een beeld van het Zeeuws museumbestel in 2005. Hoofdstuk 4 is algemener van toonzetting maar daarin wordt wel ingegaan welke uitdagingen de komende jaren de museale agenda Zeeland bepalen. In de hoofdstukken 5 en 6 wordt ingegaan op het te voeren provinciale museumbeleid in de periode 2006 tot en met 2012 en de bijdrage van de dragende instellingen. De nota eindigt met de voor de uitvoering van dit beleid beschikbare financiën.

Terugblik

In dit hoofdstuk wordt terug gekeken op het gevoerde provinciale museumbeleid op basis van de nota De Kracht van cultuur (2001-2004), dat bestond uit de volgende onderdelen:

- a. subsidiëring Zeeuws Museum
- b. subsidiëring Zeeuws Biologisch Museum
- c. de provinciale steunfunctie lokale en regionale musea/het Zeeuws museumbestel
- d. ondersteuning Vereniging Zeeuwse Musea
- e. subsidiëring van bijzondere museale initiatieven
- f. de (mede)bewindstaak/partnerschap.

Daarnaast wordt ook stil gestaan bij de gerealiseerde museale samenwerking met de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen. Een actiepunt uit de nota De kracht van cultuur, actiepunt 9 "Onderzocht zal worden of het mogelijk is voor Zeeland een museum, dan wel een museale voorziening, voor moderne kunst te realiseren" komt niet aan de orde. Bij het opstellen van de huidige cultuurnota is besloten aan dit actiepunt geen uitvoering meer te geven.

2.1. Zeeuws Museum

In de Kracht van cultuur is vastgelegd dat het Zeeuws Museum het belangrijkste (provinciale) museum van Zeeland is en dat het de verantwoordelijkheid van de provincie is dit museum in staat te stellen goed te kunnen functioneren. Daartoe zou er eenmalig worden geïnvesteerd in het gebouw en de presentaties en zou ook de exploitatiebasis van het museum versterkt worden. Met het toenmalige bestuur was daarover overleg gaande maar dit overleg is begin 2001 tot stilstand gekomen. Sindsdien is er veel gebeurd. Het bestuur en de directeur zijn vertrokken. Met provinciale steun is door een extern bureau het beleidsplan Nieuw Zeeuws Museum opgesteld. Dit plan is door alle betrokkenen aanvaard en daarbij is gekozen voor de uitvoering van de zogenaamde basisvariant. Een nieuwe Raad van Toezicht en directeur zijn aangetreden. Provinciale Staten van Zeeland hebben op verschillende momenten (2002, 2003 en laatst in maart 2005) besloten middelen beschikbaar te stellen voor de verbouwing, de herinrichting en de versterking van de exploitatiebasis van het Zeeuws Museum. Ook de gemeente Middelburg heeft op incidentele en structurele basis extra budgetten beschikbaar gesteld. De verbouwing is in het najaar van 2005 begonnen en na afronding daarvan wordt het museum opnieuw ingericht. Op 4 juni 2007 wordt het Zeeuws Museum heropend. Terugkijkend op de afgelopen jaren kan geconcludeerd worden dat de in de nota De kracht van cultuur uitgesproken intentie tot het investeren in de versterking van het Zeeuws Museum is gerealiseerd.

2.2. Zeeuws Biologisch Museum

Uitgangspunt van het provinciale beleid was het Zeeuws Biologisch Museum (ZBM) in staat te stellen de sterke ontwikkeling en groei van het aantal bezoekers te continueren of minimaal te stabiliseren en daarnaast te onderzoeken of de exploitatiesubsidie omgezet kan worden in een vorm van budgetfinanciering. Vrij snel na het vaststellen van de cultuurnota, is het verzoek van het bestuur van dit museum een onderzoek uit te mogen laten voeren naar de toekomst van het museum gehonoreerd. Een extern bureau constateerde dat het museum op eigen kracht weinig toekomst zou hebben en voorzag twee oplossingsrichtingen. De eerste oplossing betrof de ombouw van het museum naar een bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer voor het natuurgebied De Mantelinge. In het tweede model werd ervoor gepleit de exploitatie van het museum op te laten gaan in een groter geheel. De eerste oplossing bleek financieel niet haalbaar. De Stichting Het Zeeuwse Landschap (HZL) bleek bereid aan de realisering van de 2^e oplossingsrichting mee te werken. De Stichting zag in het ZBM vanwege o.a. de locatie en het gebouw, een mooie voorloper van het door de Stichting te realiseren provinciaal museum voor natuur en landschap. Eind 2004 heeft het bestuur van de Stichting definitief besloten de bestuurlijke en organisatorische verantwoordelijkheid voor het ZBM over te nemen. Tevens heeft het bestuur besloten uit eigen middelen te investeren in een opwaardering van het gebouw, de inrichting en de tuin van het museum. Deze middelen zijn door de provincie en vanuit Europese programma's aangevuld. Najaar 2005 zijn de werkzaamheden gestart en op 18 mei 2006 is het museum met een nieuwe naam (Terra Maris) geopend. De provincie blijft het museum subsidiëren maar vanwege de relatie met de Stichting Het Zeeuwse Landschap geschiedt dat vanaf 2005 vanuit de portefeuille natuur en landschap. Met de Stichting HZL is voor de exploitatie van het museum een budgetovereenkomst afgesloten. Samenvattend kan geconcludeerd worden dat met het uitwerken van deze constructie inhoud is gegeven aan de eind 2000 geformuleerde intentie het ZBM in staat te stellen de sterke ontwikkeling en groei door te zetten.

2.3. De provinciale steunfunctie lokale en regionale musea/het Zeeuws museumbestel

De uitvoering van deze steunfunctie is van groot belang voor de kwaliteit van de lokale en regionale musea maar ook voor de samenhang en de kwaliteit van het Zeeuwse Museumbestel.

Tot 2001 werd deze steunfunctie uitgevoerd door het zelfstandige Bureau Provinciaal Museumconsulent. Met ingang van 2001 is dit bureau opgegaan in de nieuwe Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) en is het tot dan toe door het Bureau Provinciaal museumconsulent ondersteunde Steunfonds voor de Zeeuwse musea verzelfstandigd.

Door de aanloopproblemen bij de SCEZ zijn de taken van de museumconsulent in het gedrang gekomen. Hierdoor zijn vertragingen opgetreden in de uitvoering van projecten zoals de Museumregistratie, het Museum Inventarisatieproject (MUSIP) maar ook bij het opstellen van aanbevelingen voor meer samenhang en samenwerking in het provinciaal museumbestel. Met de komst van de nieuwe museumconsulent in 2004 is begonnen aan een inhaalslag. Dat heeft ertoe geleid dat anno 2006 acht Zeeuwse musea geregistreerd zijn, in oktober 2004 het advies "Musea op koers; Zeeuws museumbestel 2005-2008" is uitgebracht en het MUSIP-Zeeland in maart 2006 is afgerond. Zowel dit advies als de eindrapportage van MUSIP-Zeeland worden als belangrijke bouwstenen voor het te voeren museumbeleid voor de komende jaren gezien. De in het advies gedane tien concrete aanbevelingen richting de Zeeuwse musea, de gemeenten en de provincie kunnen rekenen op een breed draagvlak onder de Zeeuwse musea. In de najaarsvergadering 2004 van de Vereniging van Zeeuwse Musea heeft de vereniging zich uitgesproken over het advies en in algemene zin (zij het met enkele nuanceringen) de aanbevelingen onderschreven. Ook de Raad voor de Cultuur Zeeland heeft zich positief uitgesproken over dit advies. Gezien het belang ervan is dit advies integraal als bijlage 3 in deze nota opgenomen.

2.4. Vereniging van Zeeuws Musea

Deze vereniging wordt al sinds jaar en dag met een kleine provinciale subsidie ondersteund. De vereniging is vooral een overlegplatform en een belangenbehartiger van de Zeeuwse musea (85% van de musea is aangesloten). In de Kracht van cultuur is nog gesteld dat de Vereniging beter tot zijn recht zou komen als deze ondersteund zou worden door de toen nog op te richten helpdesk vrijwilligers cultureel erfgoed. Het bestuur van de Vereniging heeft besloten daar geen gebruik van te willen maken en heeft onder leiding van de oud-voorzitter de positie van de Vereniging versterkt. Binnen de vereniging functioneert nu een aantal werkgroepen. Twee algemene activiteiten van de Vereniging van de laatste jaren is het jaarlijks uitbrengen van de Zeeuwse museumfolder en het leveren van een inbreng aan de totstandkoming van het advies over het Zeeuwse museumbestel. Andere belangrijke activiteiten van de Vereniging zijn de periodieke nieuwsbrief en het stimuleren van samenwerking met andere sectoren zoals het toeristische bedrijfsleven. De Vereniging heeft zijn plaats binnen dit bestel aangetoond.

2.5. Subsidiëring bijzondere museale initiatieven

Met dit beleidsonderdeel zijn plannen van gemeenten en organisaties voor het realiseren van nieuwe musea of investeringen

ter kwaliteitsverbetering van bestaande musea ondersteund. Overwegingen daarbij waren dat deze initiatieven door hun uitstraling, continuïteit en samenwerking met andere instellingen een versterking van het Zeeuwse museumbestel zouden zijn. Daarnaast zouden deze plannen ook als inspirerend voorbeeld voor andere gemeenten en initiatieven kunnen dienen. In de periode 2001-2004 zijn in dit kader van dit beleidsonderdeel de volgende subsidies verleend:

- Aan het Maritiem MuZEEum Zeeland in Vlissingen werd een subsidie van € 136.134 verleend in de investeringskosten van dit museum (noot: zowel voor 2001 als na 2004 zijn er ook provinciale subsidies tot in totaal ? 590.756 verleend in deze kosten). Dit museum kampte door tegenslagen vanaf de opening met een investeringstekort dat zwaar drukte op de exploitatie van het museum. Dit tekort is eind 2005 in samenwerking met het bestuur en de gemeente Vlissingen opgelost, waardoor het museum vanaf 2006 een gezonde exploitatiebasis krijgt. De in het provinciehuis aanwezige collectie DeRuyterialia wordt deels geëxposeerd in het MuZEEum. Er is nog overleg gaande over de uitbreiding daarvan.
- In de inrichtingskosten van het Museum Watersnood 1953 in Ouwkerk is een subsidie van ? 45.378 verleend. Dit museum heeft vanaf het begin zijn bestaanswaarde aangetoond met als hoogtepunt de rol van het museum in de 50-jarige herdenking van de Watersnoodramp in 2003. Het Museum heeft concrete uitbreidingsplannen, waarover meer in hoofdstuk 5.
- In de inrichtingskosten van het nieuwe in juli 2005 geopende Historisch Museum De Bevelanden is een subsidie van in totaal € 190.000 verleend. De Bevelandse gemeenten, met uitzondering van de gemeente Reimerswaal, hebben gezamenlijk veel geïnvesteerd in de opwaardering en het versterken van de exploitatiebasis van dit museum.
- In de inrichtingskosten van Het Bolwerk - Museum voor de Staats-Spaanse linies in IJzendijke is een subsidie van € 100.000 verleend. Het Streekmuseum West-Zeeuwsch Vlaanderen is omgebouwd tot dit nieuwe thematisch ingerichte museum. Het nieuwe museum is op 28 april 2006 geopend.

Dit beleidsonderdeel wordt positief beoordeeld omdat met de uitvoering een duidelijke en herkenbare versterking van het Zeeuwse museumbestel is gerealiseerd. Deze versterking is tweërlei. Deze musea zijn nu beter toegerust zijn op hun oude en nieuwe taken. Bij deze musea heeft ook een belangrijke culturomslag plaatsgevonden. De gesubsidieerde musea hebben doelbewust ervoor gekozen te thematiseren (en daarmee het aantal te behandelen thema's te versmallen), in te zetten op een interactieve aanpak en explicieter te kiezen voor een doelgroepenbeleid. Door deze besluiten is niet alleen de kwaliteit en attractiviteit van deze musea toegenomen maar kunnen zij meer dan voorheen de concurrentie aan met de commerciële vrijetijdsindustrie.

2.6. De (mede)bewindstaak en het partnerschap

In dit beleidsonderdeel ging het vooral om als provincie uitvoe-

ring te geven aan enkele door het ministerie in de beleidsbrief "Vermogen om te laten zien; beleidsvisie op het culturele rendement van de collectie Nederland" vastgelegde aandachtspunten zoals de invoering van de "Leidraad selecteren en afstoten" en het onderdeel "Andere presentatieplekken". In het kader van dit laatste onderdeel en meer specifiek onder het motto van "collecties in de klas" heeft Zeeland een van de twee landelijke voorbeeldprojecten voor zijn rekening genomen. In dit kader is door de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland het project "Collecties onderweg; cultureel erfgoed onder handbereik via Erfgoedmobiel en Histotheek" opgezet en uitgevoerd. De Erfgoedmobiel is een verplaatsbare tentoonstellingsruimte (inclusief faciliteiten voor educatie en onderzoek). Dit project is dit voorjaar afgerond en met ingang van het nieuwe schooljaar 2006-2007 zijn de Erfgoedmobiel en de Histotheek operationeel en beschikbaar voor de scholen. Een ander project dat door de provincie Zeeland mede uitgevoerd is, betreft het landelijke Museum Inventarisatie Project, kortweg MUSIP Zeeland genaamd. In dit project worden alle museale collecties op het niveau van deelcollecties in kaart gebracht. Via diverse websites kunnen de gegevens van Zeeland worden geraadpleegd (www.scez.nl/musip en www.musip.nl/zeeland.)

2.7. Grensoverschrijdende museale samenwerking

De culturele samenwerking met de Belgische grensprovincies Oost- en West-Vlaanderen bestaat al jaren. Met de komst van de Euregio Scheldemond en de diverse Interreg-programma's is deze samenwerking intensiever geworden en is er ook veel geïnvesteerd in de cultuur van Zeeland. In het kader van deze samenwerking is door de drie provincies het gezamenlijke project Culturele biografie opgezet. In dit project staat centraal de verdere ontwikkeling, clustering en publieksgerichte ontsluiting van het waardevol culturele erfgoed van de drie provincies. Zowel voor de eigen inwoners als voor toeristen moet de betekenis van dit erfgoed zichtbaar worden. In dit concept worden de verschillende vormen van erfgoed meegenomen. Gebouwd erfgoed, landschappen en archeologische vondsten/sites maar ook objecten zoals werktuigen en voorwerpen uit het dagelijkse leven en immateriële sporen zoals verhalen, gebruiken en opvattingen. Een belangrijke rol bij het ontsluiten van het verspreide culturele erfgoed wordt toegedicht aan de in de Euregio Scheldemond gelegen musea en/of bezoekerscentra.

Musea zijn van oudsher belangrijke cultuurtoeristische voorzieningen. Om deze functie te kunnen blijven vervullen, dient er fors geïnvesteerd te worden in de presentaties van deze musea en in de plaats die zij innemen in de culturele en cultuurtoeristische netwerken. In het project Culturele biografie spreken we van het "binnen-buiten"-concept, waarmee bedoeld wordt dat de musea de verhalen over hun collecties binnen de musea moeiteloos moeten kunnen verbinden aan de verhalen over de plek, het dorp, de stad of de regio waar het museum gevestigd is. Het buiten het museum aanwezige culturele erfgoed belichaamt deze andere verhalen. Door te investeren in de kwaliteit en de toekomst van de musea kunnen zij meer dan nu het geval is de concurrentie met de vrije tijdssector beter aan. De afgelopen jaren is al besloten te investeren in een overkoepelende promotieaanpak via het traject "Tijdsporen" en in de volgende deelprojecten: **'Roma'** (Romeinen en Middeleeuwen in Oudenburg, Middelburg en Aardenburg), **'Van Maurits tot Napoleon'** (de Staats-Spaanse linies in Oost-Vlaanderen en Zeeuws-Vlaanderen) en **'Streekidentiteit - natuur en cultuur - in bezoekersattracties'** (samenwerking tussen Torhout en Terra Maris in Oostkapelle). In het kader van de meerjarige beleidsnota Cultuur zonder grenzen 2005-2008 hebben de drie provincies besloten verder te werken aan de uitbouw van dit project omdat daardoor de grensoverschrijdende samenwerking op het terrein van de musea en het cultuurtoerisme duurzaam kan worden versterkt. Via deze samenwerking worden ook belangrijke impulsen gegeven aan de kwaliteitsverbetering van Zeeuwse musea en het museumbestel.

Samenvattend kan geconcludeerd dat de afgelopen vijf jaar veel werk verzet is op het terrein van het museumbeleid. Belangrijke adviezen en projecten zijn beschikbaar. De verbouwing en herinrichting van het Zeeuws Museum nadert zijn einde. Het Zeeuws Biologisch Museum is omgevormd tot het Museum Terra Maris en daarnaast is ook nog een aantal regionale musea met provinciale steun verbouwd en opnieuw thematisch ingericht. De opgedane ervaringen met het doelgericht ondersteunen van deze plannen en het werken binnen het concept van de culturele biografie vormen een belangrijke bouwsteen bij het formulering en de uitvoering van het provinciale museumbeleid voor 2006 en volgende jaren.

Het Zeeuwse museumbestel 2005

Onder het Zeeuwse Museumbestel wordt verstaan het geheel van musea en museale voorzieningen en ondersteunende instellingen die samen op lokale, regionale en provinciale niveau het culturele erfgoed verzamelen, bewaren, bestuderen en aan het publiek presenteren.

In de hiernavolgende stand van zaken worden de Zeeuwse musea aan de hand van een aantal kenmerken beschreven. Deze beschrijving is onmisbaar als belangrijke basis en vertrekpunt voor het te voeren museumbeleid. Het is niet alleen belangrijk te weten hoe de vlag erbij hangt maar ook met elkaar een beginpunt vast te leggen zodat na enkele jaren kan worden geconstateerd of het gevoerde beleid effectief is geweest. In het kader van deze beschrijving zijn niet alleen de Zeeuwse musea geënquêteerd maar ook de Zeeuwse gemeenten. Provincie en gemeenten zijn samen verantwoordelijk voor de instandhouding van het Zeeuwse museumbestel. In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op het huidige museumbeleid van de Zeeuwse gemeenten en daarna op de Zeeuwse musea. De bijlagen 1 en 2 bij deze nota betreffen de opgestelde rapportages op basis van de ingevulde en geretourneerde enquêtes. Dit hoofdstuk is niet alleen beperkt tot het presenteren van de resultaten van deze onderzoeken maar er wordt ook commentaar gegeven op een aantal geconstateerde ontwikkelingen. Beide zaken vormen een belangrijke input voor het nieuwe provinciale museumbeleid.

3.1. Het museumbeleid van de Zeeuwse gemeenten

In de door Scoop uitgebrachte Culturele atlas Zeeland 2003 is onder andere opgenomen de gezamenlijke uitgaven van de Zeeuwse gemeenten op het terrein van het museumbeleid en ook per gemeente de aanwezige musea. De gemeenten gaven in 2003 gezamenlijk € 2.158.907 uit aan museumbeleid, wat toen 9,06% van al hun uitgaven op het terrein van cultuur betekende. Op basis van de verkregen gegevens via de enquête Gemeentelijk museumbeleid 2005 kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- De Zeeuwse gemeenten gaven in 2005 gezamenlijk een bedrag van in totaal € 2.133.748,00 aan museumbeleid uit (een geringe daling ten opzichte van 2003)
- De gemeenten subsidieerden in totaal 29 musea. Van deze musea zijn 7 gemeentelijke musea dat wil zeggen musea die direct (zoals de musea van Sluis en Zierikzee of indirect (zoals de musea van Axel en Goes) onder de verantwoordelijkheid van het college van BenW vallen.
- Het museumbeleid is gemeentelijk op verschillende manieren verankerd. De acht geregistreerde musea beschikken allen

over een beleidsplan. Er zijn (nog) geen afzonderlijke gemeentelijke museumnota's. De gemeenten Hulst, Schouwen-Duiveland, Sluis en Terneuzen zijn wel bezig met het opstellen van eigen museumnota's. Een aantal gemeenten zoals Veere hebben het te voeren museumbeleid meerjarig vastgelegd in hun algemene cultuurnota's en/of in raadsstukken. De meeste gemeenten hebben hun beleidsopvattingen (nog) niet schriftelijk en meerjarig vastgelegd.

- Een aantal gemeenten werkt op het terrein van museumbeleid al samen en/of ondersteunt samenwerkingsverbanden. De Bevelandse gemeenten (met uitzondering van de gemeente Reimerswaal) nemen deel aan de Gemeenschappelijke Regeling HDMB/Fruitteltmuseum. De gemeente Sluis ondersteunt sinds 2005 de Federatie Samenwerkende Sluise musea. In andere gemeenten is er wel sprake van samenwerkings- en/of overlegplatformen zoals in de gemeenten Veere en Schouwen-Duiveland maar deze worden (nog) niet financieel ondersteund door deze gemeenten.

De Zeeuwse gemeenten zijn voor de provincie de belangrijkste partner om het Zeeuws museumbestel te versterken en de samenwerking met hen is daarom erg belangrijk. Als basis voor deze samenwerking zou het goed zijn als alle Zeeuwse gemeenten meerjarig hun museumbeleid vastleggen. In 2005 is tijdens het periodiek bestuurlijk overleg door de museumconsulent daartoe de Handreiking gemeentelijk museumbeleid toegelicht en aan de gemeentelijke portefeuillehouders uitgereikt. In een dergelijk beleid wordt niet alleen de culturele betekenis van de musea aangeduid maar ook de bredere maatschappelijke rol die musea kunnen spelen op lokaal en regionaal niveau.

3.2. De Zeeuwse musea

Zeeland kent tot op heden 45 musea en/of museale voorzieningen. Dit aantal fluctueert. Zo heeft het Zijdemuseum eind 2005 besloten te stoppen met alle museale activiteiten. Om een goed beeld te kunnen schetsen van de stand van zaken is aan deze musea de enquête Zeeuwse musea 2005 toegezonden. In totaal werd door 40 musea de enquête ingevuld en geretourneerd. Op basis van de gegevens uit de enquête en door de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland beschikbaar gestelde gegevens uit o.a. het MUSIP Zeeland is de navolgende typering van de Zeeuwse musea samengesteld. Meer gedetailleerde informatie per museum en per onderwerp staan in bijlage 2 bij deze nota.

3.2.1. Geografische spreiding

In absolute zin heeft de provincie Zeeland na de provincie

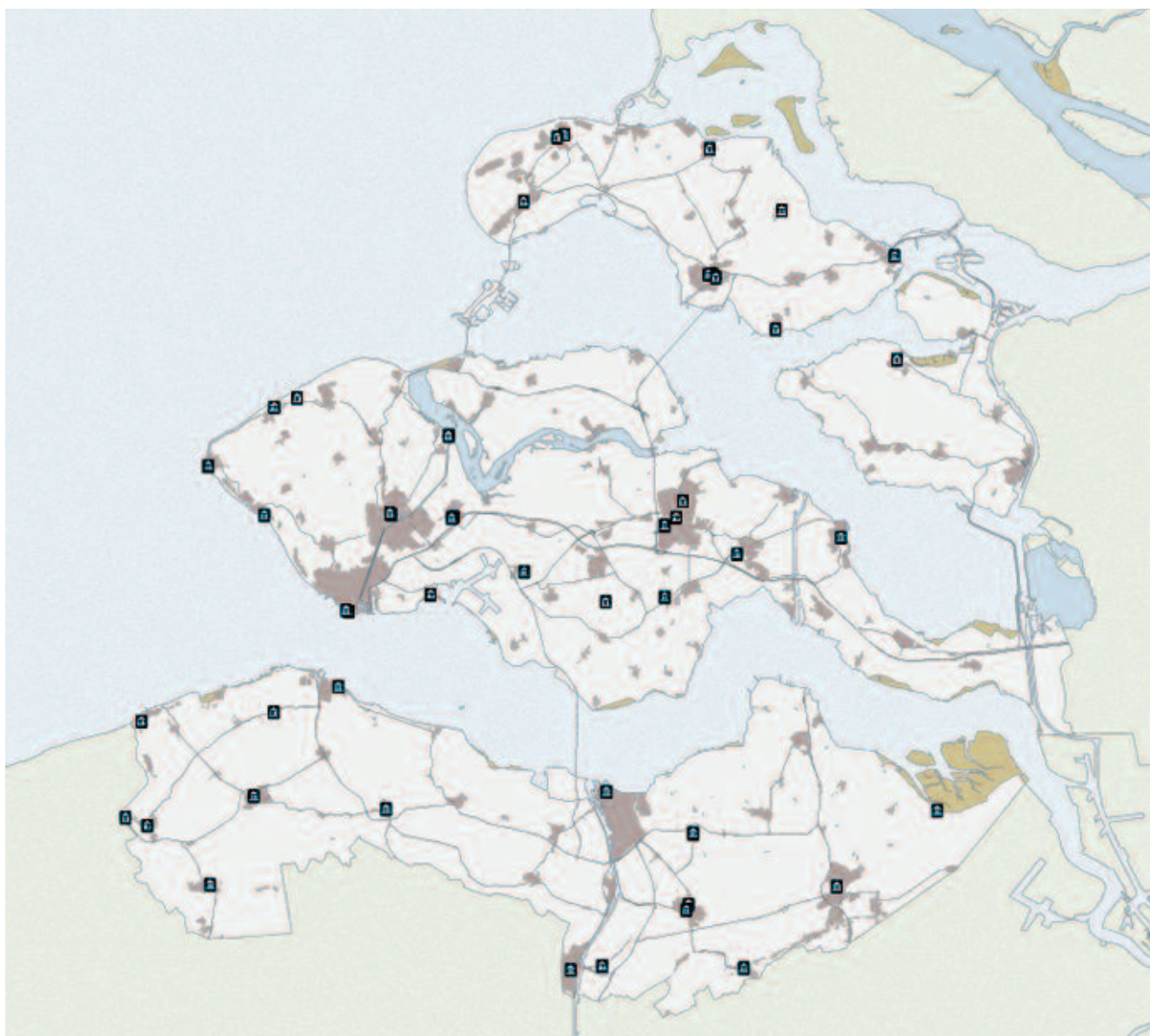
Flevoland de minste musea. De Zeeuwse museumdichtheid ligt echter hoger dan die van het landelijke gemiddelde. De museumdichtheid in Zeeland is twee keer hoger dan die landelijk. Bijgaand kaartje geeft de geografische spreiding van de musea aan.

De conclusie op basis van dit kaartje is dat er sprake is van een goede regionale spreiding van de Zeeuwse musea en museale voorzieningen. Toch is opmerkelijk dat in de grotere Zeeuwse steden (Middelburg, Goes, Vlissingen) er sprake is van één groot museum en geen of slechts een enkel klein museum. Terneuzen als grootste gemeente van Zeeland heeft echter enkele kleinere musea maar geen grootschalig museum. Opvallend is dat vooral de plattelandsgemeenten met een toeristische uitstraling een fors aantal musea kent maar het

betreffen hier ook in alle gevallen gemeenten die door samenvoeging groter zijn geworden. Het betreffen de gemeenten Schouwen-Duiveland (9), Sluis (7) en Veere (7).

3.2.2. Thematische spreiding

De schaal van de 45 Zeeuwse musea is wisselend (van groot tot zeer klein). In het kader van deze nota vinden wij dat onderscheid niet relevant maar wel de indeling naar het soort museum. Vanuit beleidsmatige overwegingen hanteren wij de onderstaande thematische indeling. Het is ook mogelijk de musea op een andere wijze in te delen zoals de in het rapport MUSIP-Zeeland opgenomen indeling. Ter vergelijking hebben wij deze indeling als bijlage 4 bij deze nota opgenomen.

Soort museum	Welke musea
Streekmusea	Oudheidkamer Bruinisse, Oudheidkundig museum Arnemuiden, Historisch museum De Bevelanden (Goes), Streekmuseum De Meestooft (Sint Annaland), Streekmuseum De Vier Ambachten (Hulst), Museum Het land van Axel, Stichting Vlaams Erfgoed, Groede
Landbouwmusea	Streeklandbouwmuseum voor Schouwen-Duiveland (Dreischor), Streeklandbouwmuseum Agrimuda (Sint Anna ter Muiden), Fruitteeltmuseum Kapelle, Vlasmuseum 't Vlasschuurken (Koewacht)
Maritieme musea	Brouws Museum (Brouwershaven), Museumhaven Goes, Museumhaven Zeeland (Zierikzee), Zeeuws Maritiem MuZEEum (Vlissingen)
Mobiel erfgoed	Stoomtrein Goes-Borsele (Goes), Trekkermuseum (Borsele), Stichting Behoud Hoogaars Zeeland (werf),
Archeologie	Gemeentelijk Archeologisch Museum (Aardenburg), Museum Oud-Westdorpe
Schoolmusea	De Burghse Schoole (Burgh), Schoolmuseum Schooltijd (Terneuzen)
Visserij en schelpdieren	Visserijmuseum Bruinisse, Oosterschelde-museum Yerseke, Visserijmuseum Breskens, Schelpenmuseum Zaamslag
Natuur en landschap	Museum Terra Maris (Oostkapelle), Bezoekerscentra Het Zwin (Retranchement) en Het land van Saeftinghe (Emmadorp), Watersnoodmuseum 1953 (Ouwkerk), Het Bolwerk – Museum voor de Staats-Spaanse linies (Ijzendijke)
Oorlogsmusea	Museum 1940-1945 Infatuatie (Nieuwdorp), Dijk- en Oorlogsmuseum Polderhuis (Westkapelle), Bunkermuseum (Zoutelande), Oorlogsmuseum Switchback (Oostburg)
Stedelijke cultuurmusea	Gemeentelijke musea Zierikzee, Zeeuws Museum (Middelburg), Museum de Schotse Huizen (Veere), Burgerweeshuis Zierikzee, Stadhuismuseum De Vierschaar (Veere), Stadhuis Het Belfort Sluis
Musea van de moderne tijd	Blikmuseum De Blikvanger (Renesse), Foto- en radiomuseum Axel, Industrieel Museum Sas van Gent, Minox fotomuseum Zaamslag
Moderne kunst	Marie Tak van Poortvlietmuseum (Domburg)

Opvallend is het grote aantal streekmusea in Zeeland. Sommige regio's hebben meer dan één streekmuseum. Gemeenschappelijk kenmerk van deze musea is dat zij in bijna alle gevallen een brede collectie hebben van voorwerpen die gericht zijn op de eigen plaats of regio. Hierbij dient te worden gedacht aan historische voorwerpen, textiel (waaronder streekdrachten), archeologische vondsten, land- en tuinbouwgereedschappen en dagelijkse gebruiksvoorwerpen. Een tweede opvallend aspect is het gegeven dat een aantal musea al als thematische (in)gericht museum kan worden aangemerkt. Dat is positief omdat daarmee aangesloten wordt aan de drie door ons genoemde museale uitdagingen voor de toekomst, positionering, prioritering en profilering.

3.2.3. Professionaliteit, beroepskrachten en vrijwilligers
Van de in totaal 45 musea hebben 16 musea beroepskrachten in dienst. Het aantal formatieplaatsen varieert daarbij van 0,1

tot maximaal 15,4. Er zijn maar twee musea waarin (bijna) alle werkzaamheden door beroepskrachten worden uitgevoerd (het Zeeuws Museum en het Zeeuws Maritiem MuZEEum; deze beide musea hebben ook een betaalde aparte functionaris voor marketing en communicatie). In totaal is er sprake van 56,6 formatieplaatsen, waarbij vooral het aantal formatieplaatsen van het Zeeuws Museum (15,4 fte), het Maritiem MuZEEum Zeeland (13,7 fte) en het Stadhuis- en maritiemmuseum Zierikzee (6 fte) opvallen. Een verdere uitsplitsing van deze aantallen leert ons dat in Zeeland slechts een gering aantal professionals op directie-, beleids- en bedrijfsvoeringsniveau werkzaam zijn (totaal 10,76 fte). Op tijdelijke basis worden door musea voor voornamelijk gespecialiseerde werkzaamheden zoals promotie en marketing, conservering en restauratie van museumvoorwerpen en het ontwerpen en uitwerken van vernieuwingsplannen ook professionals ingehuurd. De meeste musea zijn voor de uitvoering van al hun activiteiten

aangewezen op de inzet van vrijwilligers. In totaal zijn bij de 40 musea die aan de enquête hebben meegewerkt 1247 vrijwilligers actief. Uit het onderzoek blijkt overigens ook dat de grotere Zeeuwse musea niet zonder de steun van hun vrijwilligers kunnen. Absolute koplopers zijn de Stoomtrein Goes-Borsele met 160 vrijwilligers en de Stichting Behoud Hoogaars met 110 vrijwilligers. De samenstelling van deze grote groep vrijwilligers is zeer divers en herbergt een groot aantal deskundigheden. Voor de versterking van deze deskundigheid en de vaardigheden van deze vrijwilligers wordt gebruikt gemaakt van het door de provinciale museumconsulent aangeboden cursusaanbod maar organiseert men zelf met ondersteuning van de consulent ook workshops en bezoeken aan andere musea.

Het grote aantal vrijwilligers dat actief bezig is binnen de Zeeuwse musea is op zich een positieve zaak. Dit wordt gezien als een van de sterke krachten van het Zeeuwse Museumbestel. Het geeft aan dat de musea kunnen rekenen op een breed maatschappelijk draagvlak. Hierin dient geen verandering te worden aangebracht. Het primaat voor het nemen van besluiten over de toekomst van de musea bij de vrijwilligersbesturen dient te blijven liggen. Tegelijkertijd vraagt het inspelen op de drie museale uitdagingen in een aantal gevallen wel om een meer professionele aanpak dan wel het inzetten van meer professionals. Met een intensievere begeleiding en ondersteuning van de vrijwilligers kan een belangrijk deel daarvan worden opgepakt maar op een aantal terreinen zou het aantal in de Zeeuwse musea werkzame beroepskrachten dienen te worden uitgebreid. Hierbij kan vooral worden gedacht aan het aantrekken van deskundigheid op het niveau van het middenkader en dan vooral voor beleidsontwikkeling, collectiebeheer, publieksbeleid (w.o. educatie) en bedrijfsvoering. Dit zou overigens vooral op gemeentelijke en/of regionaal niveau dienen te worden opgepakt.

3.2.4. Samenwerking en afstemming

Door de schaal van Zeeland, de museale infrastructuur en het geringe aantal in Zeeland werkzame beroepskrachten is samenwerking en afstemming tussen de musea een belangrijke randvoorwaarde om hun kwaliteit te kunnen verbeteren. Het belangrijkste platform waarop deze samenwerking en afstemming tot stand komt is de Vereniging van Zeeuwse Musea, die 35 leden heeft (33 musea en daarnaast ook nog de de Reptielenzoo Iguana en het Zeeuws Archief). Niet elk (nieuw) museum kan zo maar lid van deze vereniging worden. Musea en op een museum gelijkende instelling kunnen lid worden voorzover deze voldoen aan criteria zoals de aanwezigheid van een permanente collectie, die op een duurzame wijze gepresenteerd, de waarborg voor continuïteit, openbare toegankelijkheid, een duidelijke organisatiestructuur (inclusief rechtspersoonlijkheid met rechtsbevoegdheid of publiekrechtelijke organisatie) en niet gericht op het maken van winst met de bedoeling om een positief saldo aan een privé persoon uit te keren. Een klein aantal Zeeuwse musea (9) is ook rechtstreeks lid van de Nederlandse Museumvereniging. Opvallend is de geringe deelname vanuit de Zeeuwse musea aan landelijke platforms van de Nederlandse Museumvereniging.

Op het terrein van samenwerking is opvallend dat:

- de samenwerking met andere musea zich vooral beperkt tot de regio (op zich niet vreemd gezien o.a. de bestaande samenwerkingsverbanden het Platform musea Schouwen-Duiveland, het Veerse museumoverleg en de museale samenwerking in West-Zeeuws-Vlaanderen
- de samenwerking met het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven zich vooral beperkt tot samenwerking met de lokale en regionale VVV's en in enkele gevallen met het Bureau Toerisme Zeeland
- van de provinciale instellingen met enige regelmaat de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland wordt genoemd maar gezien het feit dat de museumconsulent en de consulent erfgoededucatie aan deze stichting verbonden zijn, is dat ook geen verrassing
- de samenwerking met andere culturele en non-profitinstellingen in de directe nabijheid dan wel de regio van de musea laag is.

Vormen van samenwerking zijn vooral gezamenlijke promotie, communicatie en marketing, uitwisseling van materialen, kennis en ervaringen en bruikleenverkeer.

De samenwerking en afstemming tussen de musea onderling op het terrein van onder meer het collectie- en het publieksbeleid en tussen musea en andere culturele en toeristische organisaties is in de meeste gevallen nog niet ver ontwikkeld en beperkt zich nog te veel tot het lokale of regionale niveau. De samenwerking binnen de Vereniging van Zeeuwse musea is goed maar de mogelijkheden voor verdere versterking zijn zeker aanwezig. Voor de versterking van het museumbestel is het van belang dat de musea onderling meer tot afspraken komen over de invulling van de drie museale uitdagingen (positionering, prioritering en profilering) en dit ook schriftelijk vastleggen. Ook de samenwerking met andere (culturele) organisaties en het toeristisch recreatieve bedrijfsleven biedt nog vele (onbekende) mogelijkheden.

3.2.5. De Zeeuwse musea en hun publiek

De 40 musea die aan dit onderzoek hebben meegewerkt trokken in 2004 in totaal 307.0499 bezoekers. Deze musea verwachtten eind 2005 dat de bezoekersaantallen voor 2005 niet zo veel af zouden wijken van die in 2004. In 2005 verwachten de musea in totaal 320.422 bezoekers te hebben getrokken. Omdat de meeste musea geen gegevens bijhouden over de leeftijdsopbouw en andere kenmerken van hun bezoekers zoals herkomst is over het Zeeuwse museumpubliek weinig bekend.

Op het terrein van het publieksbeleid laten de Zeeuwse musea nog kansen liggen. Voor de musea zijn er drie primaire doelgroepen (de schoolgaande jeugd, de eigen bevolking en de toeristen). De musea zouden een keuze moeten maken op welke doelgroep(en) men zich wil richten en dan per doelgroep een daarop gericht beleid te ontwikkelen. Dat kunnen musea afzonderlijk doen maar beter in samenwerking met elkaar en met andere organisaties zoals via de regionale cultuurmenu's. Naast het doelgroepenbeleid is het ook van belang dat de musea meer aandacht krijgen voor marketing en promotie. Via een permanent publieksonderzoek zoals de op landelijk niveau ontwikkelde museummonitor kunnen de Zeeuwse musea op

structurele basis informatie verzamelen over (de samenstelling van) het publiek, de waardering en de behoeften.

Ook het terrein van de gezamenlijke promotie en publiciteit kan nog een belangrijke verbetering worden gemaakt. De jaarlijks door de Vereniging van Zeeuwse Musea uitgebrachte museumfolder met daarin actuele gegevens over o.a. de adressen en de openingstijden wordt als een eerste belangrijk initiatief van de gezamenlijke musea in de verbetering van de informatie over de musea gezien. De te verspreiden informatie zou uitgebreid dienen te worden met een overzicht van de tentoonstellingen en andere door de musea te organiseren publieksactiviteiten tijdens het seizoen.

3.2.6. De collecties van de Zeeuwse musea

De collecties vormen het werkkapitaal van de Zeeuwse musea. Op een aantal momenten is al door de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland getracht een beeld te krijgen van de totale omvang, de samenstelling en de registratiegraad van deze collecties. Het meest actuele cijfer van de omvang van de collectie Zeeland (in dit kader vooralsnog alle museale collecties) wordt gegeven in de eindrapportage van het MUSIP-Zeeland. Het totale aantal objecten in de 30 onderzochte musea bedraagt 178.277 maar in het rapport wordt ook al gesteld dat het hier een schatting betreft omdat een groot aantal objecten nog niet geregistreerd is. In dit aantal zijn ook niet de omvangrijke fotocollecties van het Zeeuws Maritiem MuZEEum (127.000) en die van het Polderhuis – Dijk- en Oorlogsmuseum (4.000) meegenomen. Daarnaast is een aantal musea nog niet onderzocht.

Hoewel MUSIP-Zeeland zich vooral heeft gericht op de deelcollecties worden in de eindrapportage belangrijke gegevens gepresenteerd over de registratie-, de automatisering- en de digitaliseringgraad van de objecten:

- Een op de vier objecten is nog niet geregistreerd
- Meer dan de helft is nog niet geautomatiseerd
- Meer dan 70% is nog niet gedigitaliseerd.

Om de drie museale uitdagingen te kunnen realiseren is het van belang dat er op regionaal en provinciaal niveau een totaaloverzicht komt van de samenstelling van de collecties van de Zeeuwse musea (inclusief de nog niet onderzochte musea in het kader van het MUSIP Zeeland). Dit overzicht vormt het vertrekpunt voor de totstandkoming van meer en structurele samenwerking en afstemming op het terrein van het verzamelen, beheren en ontsluiten van collecties tussen de musea en voor het bepalen wat uiteindelijk tot de (museale) collectie-Zeeland dient te worden gerekend. Het behoud en de ontsluiting van deze collectie wordt als een provinciale medeverantwoordelijkheid gezien.

3.2.7. De Zeeuwse musea en hun depots

In het kader van het MUSIP-Zeeland zijn niet alleen de museale collecties naar deelcollecties in kaart gebracht maar is ook per museum de stand van zaken met betrekking tot de depotvoorzieningen genoteerd. In de eindrapportage is opgenomen dat in 61% de bewaaromstandigheden van de objecten goed is, in 37% matig en in 2% slecht. Het is ons bekend dat

slechts een museum over een volledig geoutilleerd en klimatologisch verantwoord depot beschikt (het Zeeuws Museum). Dit depot kent slechts één beperking en dat betreft de opslag van zeer grote objecten. Deze kunnen niet in het depot bewaard worden.

Het realiseren van depotvoorzieningen waarin onder voorwaarde de condities de collecties van de Zeeuwse musea bewaard kunnen worden, is een ander onmisbaar onderdeel van het Zeeuwse museumbestel. Vooruitlopend op deze nota is bij de Zeeuwse gemeenten geïnformeerd of er belangstelling is voor het gebruikmaken van een museumdepot, waarin vooral de topstukken uit de Zeeuwse musea die specifieke klimatologische omstandigheden nodig hebben, bewaard kunnen worden. Uit de tot op heden ontvangen reacties blijkt dat er bij een aantal gemeenten belangstelling is om van een dergelijk depot gebruik te gaan maken. Bij de uitwerking van de plannen voor een nieuwe huisvesting van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland zal bezien worden of dit depot kan worden gerealiseerd.

3.2.8. De Zeeuwse musea en de veiligheidszorg

De veiligheidszorg is bij de Zeeuwse musea nog geen item. Uit recent onderzoek onder deze musea bleek dat slechts één museum (museum De Schotse Huizen) over een calamiteitenplan beschikt. Een calamiteitenplan is een organisatieoverzicht en een afspraken- en waarschuwingssysteem te gebruiken bij calamiteiten. Het is tevens bedoeld om de organisatie daarop voor te bereiden. Een calamiteitenplan valt uiteen in twee afzonderlijke deelplannen, een plan voor de veiligheidszorg voor personen en gebouw (BHV= bedrijfshulpverlening) en een plan voor de veiligheidszorg voor de collectie (CHV=collectie-hulpverlening). Enkele musea beschikken nog wel over een bedrijfshulpverleningsplan maar één enkel museum over een collectiehulpverleningsplan.

Het op grote schaal ontbreken van deze plannen bij de Zeeuwse musea is een serieus probleem dat vraagt om een snelle aanpak, mede ook omdat het nu tijdelijk mogelijk is op landelijk niveau (bij de Mondriaanstichting) cofinanciering te krijgen voor het opzetten van regionale aanpakken veiligheidszorg.

Samenvattend kan op basis van deze stand van zaken geconcludeerd worden dat het Zeeuwse museumbestel anno 2005 op een aantal zaken goed scoort maar dat voor de versterking van dit bestel de samenwerking en afstemming tussen de musea op een aantal terreinen zoals collecties, professionalisering en thematisering en profilering nog belangrijke verbeteringen kunnen worden gerealiseerd. Voor het veiligstellen van de toekomst en de collecties van de Zeeuwse musea is het van belang is dat de musea en de gemeenten gezamenlijk daaraan gaan werken. Daar waar mogelijk wil de provincie daaraan een belangrijke bijdrage leveren (in hoofdstuk 5 komen wij daarop terug). In het volgende hoofdstuk gaan wij eerst in op de belangrijkste uitdagingen voor de toekomst.

Museumbeleid; musea en de overheden

Museumbeleid is meer dan alleen het verdelen van de beschikbare financiën. In het museumbeleid legt de overheid haar visie neer over het maatschappelijk belang van de musea. Samen met de bibliotheken en de archieven vervullen de musea de rol van het collectieve geheugen van onze samenleving. En om deze rol te kunnen vervullen, verzamelen en bewaren musea objecten. Deze worden gedocumenteerd en vervolgens worden deze (inclusief de daarover vergaarde kennis) weer ontsloten naar het publiek. Het is dan ook logisch dat in het kader van het museumbeleid wordt stilgestaan bij de aanwezige museale collecties, die overigens per definitie niet altijd alleen in de musea aanwezig zijn. Maar museumbeleid beperkt zich niet alleen tot het benoemen van de intrinsieke waarde van musea en hun collecties maar gaat ook de brede maatschappelijke betekenis die musea hebben voor andere beleids terreinen zoals zorg en maatschappelijke participatie (social inclusion¹), economie en toerisme en onderwijs. Museumbeleid gaat ook in op de wijze waarop de overheid samen met de musea haar visie wil realiseren.

In dit hoofdstuk komen al deze aspecten aan de orde, waarbij ook wordt ingegaan op de uitdagingen waarvoor musea zich gesteld zien gezien de huidige en toekomstige ontwikkelingen.

4.1. De toekomstige uitdagingen

De oorsprong van het fenomeen museum ligt in de Verlichting. In deze periode werden de eerste verzamelingen aangelegd met het doel de wereld in al zijn aspecten dichterbij huis te halen en te kunnen bestuderen. Verzamelen stond toen duidelijk in het teken van wetenschappelijk onderzoek en studie.

Een tweede ijkpunt voor het vaststellen van het fenomeen museum ligt in tijd dichterbij. In 1974 stelde de International Council of Museums (ICOM), vast dat **een museum een permanente instelling is ten dienste van de gemeenschap en haar ontwikkeling, toegankelijk voor het publiek, niet gericht op het maken van winst, die de materiele getuigenissen van de mens en zijn omgeving verwerft, behoudt, wetenschappelijk onderzoekt, presenteert en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en genoeg** (deze definitie wordt door alle leden van de Vereniging van Zeeuwse Musea onderschreven). Verzamelen, documenteren, studie en publieksontsluiting zijn naar onze mening de kernbegrippen.

Het laatste decennium heeft zich een aantal maatschappelijke en andere ontwikkelingen voorgedaan die ook gevolgen hebben voor het functioneren van de musea en de relatie tussen de musea en de overheden. Deze ontwikkelingen kunnen enerzijds als bedreigingen worden gezien maar wij willen deze eerder als kansen en uitdagingen zien om de rol van musea in onze samenleving te versterken. Wij zien de volgende uitdagingen:

- 1. Positionering.** De veranderende en in complexiteit toenemende samenleving stelt aan de musea hogere eisen. Processen zoals gemeentelijke schaalvergroting, globalisering versus regionalisering, de multiculturele samenleving en de hedendaagse informatie- en kenniseconomie vragen van musea dat zij pro-actief zijn en het liefst toekomstgericht inspelen op deze ontwikkelingen. Het vraagt van musea dat zij nadenken over hun nieuwe positie in hun eigen gemeente maar ook in de hen omringende samenleving richting de collega-musea en andere culturele instellingen maar ook naar het onderwijs en de vrijetijdsmarkt. We onderscheiden daarbij posities zoals een kennisinstituut, een themamuseum, een bezoekerscentrum van een dorp, stad of regio en als vertrekpunt voor allerlei wandel- en fietstochten, met de functie van een dorps huis of als een alleen toeristische voorziening. Voorbeelden in Zeeland zijn o.a. het nieuwe Historisch Museum De Bevelanden (bezoekerscentrum voor Goes en de Bevelanden), het Streek- en landbouwmuseum in Dreischor (themamuseum over de landbouw), Het Bolwerk – museum voor de Staats-Spaanse linies (themamuseum) en het Fruitteeltmuseum Kapelle (kenniscentrum).
- 2. Prioritering.** In het verlengde van de positionering ligt het gevaar op de loer dat van musea te veel gevraagd of verwacht wordt. Musea krijgen dan te veel taken en te veel groepen tegelijk te bedienen, waardoor er een frictie ontstaat tussen de ambities van het museum, de eisen die aan het museum worden gesteld en het gebrek aan geld en menskracht. Musea dienen duidelijkere keuzes te maken welke van de hoofdtaken (verzamelen, bewaren, bestuderen en ontsluiting) men uit wil voeren, de intensiteit waarmee deze uitgevoerd worden en daarnaast ook op welke doelgroepen men zich richt (eigen bevolking, het onderwijs, de toeristen).

¹ In een samenleving met groeiende sociale en etnische verschillen is sociale samenhang (social inclusion) van vitaal belang. Binnen de museumwereld is er een toenemend draagvlak voor deze uit Engeland overgewaaid aanpak. Via deze aanpak kunnen 'museumvreemde' groepen op nieuwe manieren bij de musea betrokken worden.

3. **Profiling.** Los van deze ontwikkelingen kan ook geconstateerd worden dat er te veel musea zijn, die doordat ze vaak dezelfde collecties en presentaties hebben te weinig onderscheidend van elkaar zijn. Musea die ook vaak te veel (moeten) bewaren waardoor er een spanningsveld ontstaat met de publieksgerichte functies van het museum. Aan de musea kan ook gevraagd worden kritisch na te denken over hun bestaansrecht en/of over hun profiel. In een samenhangend museumbestel is het van belang dat musea elkaar meer aanvullen en versterken dan beconcurreren en overlappen. Wij menen dat er in beginsel in elke regio maar één algemeen historisch museum zou moeten zijn dat over deze regio en de daarin gelegen steden en dorpen zou dienen te gaan. Profiling betekent in dit kader ook dat er keuzes worden gemaakt ten aanzien van het collectioneren van voorwerpen maar ook de doelgroepen waar het museum zich op richt.

Duidelijk dient te zijn dat inspelen op deze uitdagingen betekent dat er gekozen dient te worden. En dat is niet altijd gemakkelijk want elk museum in Zeeland heeft zijn eigen historie, zijn eigenheid en zijn eigen bestuur en de aan dit museum verbonden vrijwilligers. Voor het voortbestaan van de meeste musea is het echter noodzakelijk aan de slag te gaan met dit veranderingsproces. We nemen daar voldoende de tijd voor want veranderingen dienen zorgvuldig te worden doorgevoerd. Ook in dit geval is het gezegde "Niet elke verandering is een verbetering maar elke verbetering is wel een verandering". In hoofdstuk 5 gaan wij in op welke wijze wij de komende jaren de musea en hun gemeenten willen ondersteunen bij het maken van de noodzakelijke keuzes.

Naast deze uitdagingen vinden wij het belangrijk op deze plaats vast te leggen welke plek wij toedichten aan de musea in onze samenleving. De eerder in dit hoofdstuk opgenomen definitie van een museum van de ICOM achten wij te smal. In deze definitie komt naar onze mening de bredere maatschappelijke betekenis van het museum en de bijdrage van musea aan de duurzaamheid van Zeeland beter tot zijn recht. Voor deze nota gebruiken wij de in vooraal Engeland in zwang zijnde missie van het museum: **"Een museum is onderdeel van het collectieve geheugen van een samenleving. Een museum verzamelt, documenteert, bewaart en ontsluit voorwerpen en ander bewijsmateriaal van de menselijke cultuur en zijn omgeving. Een museum ontwikkelt en verspreidt kennis en biedt daarnaast ervaringen gericht op al onze zintuigen. Een museum is open voor het publiek en draagt bij aan de ontwikkeling van een samenleving. Het doel van het museum is kennis voor de burgers".**²

Via deze missie menen wij dat er ook verbindingen kunnen worden gelegd met de andere erfgoedsectoren in Zeeland zoals monumenten, cultuurhistorie, archeologie, archieven en immaterieel erfgoed.

4.2. Musea en de overheden

De relatie tussen musea en de overheden is complex. Deze complexiteit wordt gevoed door drie aspecten:

- de vraagstelling van het primaat dat wil zeggen wie heeft het nu eigenlijk voor het zeggen, het museum of de subsidiënt
- het ontbreken van voldoende afstand (overheden zijn vaak zelf verantwoordelijk voor de instandhouding van een museum dan wel bestuurlijk daarmee verbonden)
- de maatschappelijke legitimatie van het museumbeleid en de daaraan uit te geven overheidsmiddelen (er is geen wetgeving, musea moeten niet en worden ook niet als kerntaak gezien)

Bij het te formuleren museumbeleid is het goed oog te hebben voor deze complexiteit en bij de uitwerking en uitvoering daarmee rekening te houden. Dan is het niet meer interessant uit te maken wie het voor het zeggen heeft maar als vertrekpunt een gezamenlijke verantwoordelijkheid te nemen met daarbij voor elke partij duidelijke taken. Maar om zover te kunnen komen is het van belang recht te doen aan de (historische) rol van het particuliere initiatief bij de oprichting van veel musea en/of het aanleggen van belangwekkende collecties. Om maar een Zeeuws voorbeeld te noemen. In 1769 werd het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen opgericht en in de loop der eeuwen heeft dit genootschap een belangrijke en omvangrijke museale collectie aangelegd. Deze collectie is nu in bruikleen gegeven aan o.a. het Zeeuws Museum, het Maritiem MuZEEum Zeeland, het Zeeuws Archief en de Zeeuwse Bibliotheek. Overheden hebben pas veel later de zorg voor een aantal collecties en musea op zich genomen en doen dat (vooral op gemeentelijk niveau) nu nog steeds. Op rijks- en provinciaal niveau zijn alle musea verzelfstandigd. Op gemeentelijk niveau (ook in Zeeland) zou dat ook het geval moeten zijn. Deze relatie maakt dat een gemeente niet alleen bezig is met het creëren van de financiële en personele randvoorwaarden maar tegelijkertijd ook verantwoordelijk is voor het inhoudelijk functioneren van het eigen museum. Niet alleen voor deze scheiding van verantwoordelijkheden is de verzelfstandiging van belang maar ook met elkaar op een volwassen manier de discussie over de maatschappelijke legitimatie van het museumbeleid en de daaraan uit te geven overheidsgaven aan te kunnen gaan. De meeste musea hebben moeite met deze bemoeienissen door de overheden doordat men zich zelf goed in staat acht zelf de juiste (maatschappelijke) prioriteiten te stellen. De overheid wordt daarbij vooral gezien als de noodzakelijke financier, de partij die de randvoorwaarden creëert waarbinnen een museum kan functioneren. De steun van overheden blijft noodzakelijk. Op enkele (vaak particuliere) musea na zijn bijna alle Nederlandse musea voor hun voortbestaan afhankelijk van overheidssteun. Deze vorm van afhankelijkheid leidt er wel eens toe dat in sommige situaties het principe van "wie betaalt, bepaalt" de overhand neemt. Dit soort processen dient te worden vermeden. Op voorhand dient door

² Het betreft hier een vertaling van de Engelstalige missie "A museum is part of society's collective memory. A museum acquires, documents, preserves and communicates objects and other evidence of human culture and environment. It develops and promotes knowledge and offers experiences appealing to all our senses. It is open to the public and contributes to the development of society. The purpose of the museum is knowledge for the citizens".

alle betrokkenen geaccepteerd te worden dat elke partij met een eigen verantwoordelijkheid en ambities deelnemer is in de uitvoering van het museumbeleid. Het is daarbij goed van elkaar te weten wat men van elkaar verwacht en ook wat men elkaar kan bieden.

Als met het vorengaande rekening wordt gehouden kan in het museumbeleid:

- op een eenduidige en voor allen acceptabele wijze worden vastgelegd hoe om te gaan met de complexe relatie tussen overheden en musea
- en wordt daarmee zo veel mogelijk aan ieders positie en verantwoordelijkheid recht gedaan.

4.3. De taakverdeling tussen de drie overheden

Met betrekking tot de taakverdeling tussen de drie overheden bestaan er geen misverstanden. Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw bestaat er een taakverdeling op grote lijnen:

- Het rijk subsidieert de verzelfstandigde rijksmusea en de landelijke museale (ondersteunings)instituten zoals het Instituut Collectie Nederland en de Nederlandse Museumvereniging. Daarnaast financiert het rijk de Mondriaanstichting, die via een subsidieregeling museale vernieuwingen stimuleert.
- De (meeste) provincies subsidiëren de provinciale musea en de provinciale steunfunctie musea
- De gemeenten zijn (gezamenlijk) verantwoordelijk voor de lokale en regionale musea.

Deze taakverdeling op basis van complementariteit heeft een aantal jaren goed gewerkt. Het laatste decennium kan worden geconstateerd dat de gemengde subsidiering van musea door twee of drie overheidslagen weer is toegenomen. In het kader van de nieuwe rijkscultuurnota 2005-2008 heeft een groot aantal niet-rijksmusea een meerjarige subsidieaanvraag ingediend. De discussie loopt nog steeds of het rijk ook internationaal aan de weg timmerende musea zoals het Stedelijk Museum Amsterdam moet gaan subsidiëren.

Op rijksniveau speelt op dit moment een aantal ontwikkelingen, waarvan verwacht wordt dat deze ook gevolgen hebben voor het museumbestel van Zeeland:

- **De discussie over de Collectie Nederland.** Deze collectie omvat alle in Nederland aanwezige collecties en beperkt zich niet alleen tot die van de musea zelf. De Collectie Zeeland vormt daar een onderdeel van (in het kader van deze nota beperken we ons tot de in Zeeland aanwezige museale collecties). Wanneer er duidelijkheid is over de collectie

Nederland en Zeeland komt het collectiebeleid (verwerven, selecteren en afstoten) ook in een ander licht te staan en kunnen door overlap en dubbeling tegen te gaan afzonderlijke collecties sterker worden en bijdragen aan een betere profilering van de betreffende musea.

- **De blijvende bevordering van de collectiemobiliteit.** In dit kader heeft het ministerie besloten in de periode 2001-2004 het Museuminventarisatieproject (MUSIP) mede mogelijk te maken opdat het een landelijke dekking zou krijgen.
- **De discussie over de te voeren museale strategie.** Deze discussie is door oud-staatssecretaris van der Laan gestart, mede naar aanleiding van het grote aantal door niet-rijksmusea ingediende meerjarige subsidieaanvragen en het advies van de landelijke Raad voor de Cultuur daarover. In december 2005 is de beleidsbrief *Bewaren om tweeeebrenge*; *museale strategie* gepresenteerd en wordt daarin gesteld dat musea meer aandacht krijgen voor diversiteit, doelgroepenbeleid en educatie. Dit pleidooi sluit goed aan bij de door ons naar voren gebrachte uitdagingen.
- **De aandacht voor het veiligheidsbeleid,** en dan vooral op het gebied van cultureel erfgoed, waartoe ook de museale collecties worden gerekend. In het voorjaar van 2005 heeft oud-staatssecretaris van der Laan aan de 2e Kamer de beleidsbrief *Veiligheid voor collecties* toegezonden. Aanleiding daartoe was onder meer de diefstal van twee schilderijen in het Van Goghmuseum (december 2002) en recent de diefstallen in het Westfries Museum in Hoorn en het Nederlands Openlucht-museum in Arnhem. In deze beleidsbrief wordt geconstateerd dat er op het terrein van veiligheid dringend behoefte is aan structureel beleid. Collectiebescherming wordt als een basistaak voor de instelling. Het rijk ziet voor zichzelf twee verantwoordelijkheden op dit terrein: de algemene verantwoordelijkheid voor de bescherming van het Nederlandse culturele erfgoed en de specifieke verantwoordelijkheid voor de in de rijksgebouwen gehuisveste (rijks)collecties. In het kader van de algemene verantwoordelijkheid zijn twee algemene maatregelen bescherming cultureel erfgoed genomen. Dit betreffen bewustzijn en preventie en het structureel verstevigen van de infrastructuur. In het kader van deze laatste maatregel wil het rijk stimuleren dat ook niet-rijksmusea, archieven, bibliotheken en andere collectiebeherende instellingen stimuleren de kwaliteit van de veiligheidszorg op een hoger niveau te brengen. Daartoe zijn op tijdelijke basis extra middelen gelden aan de Mondriaanstichting gegeven om op gemeentelijk, regionaal en provinciaal niveau plannen te ondersteunen om te komen tot een netwerkaanpak veiligheidszorg (museale) collecties. In de meeste provincies (ook in Zeeland) zijn de museumconsulenten actief bij het opstarten en uitwerken van plannen tot deze netwerkaanpak.

Uitgangspunten provinciaal museumbeleid voor 2007-2012

Het toekomstig provinciale museumbeleid bouwt verder op het gevoerde beleid van voorgaande jaren. Maar dat is niet voldoende. Er dient meer te gebeuren dan alleen voortbouwen en op de winkel passen. In hoofdstuk 4 gaven wij al aan dat de (Zeeuwse) musea de komende jaren voor grote uitdagingen en belangrijke keuzes staan. Het is van belang dat er wordt geïnvesteerd in het museumbestel van Zeeland voor het voortbestaan van de (meeste) musea en de museale collecties. In dit hoofdstuk geven wij allereerst onze visie met betrekking tot het toekomstig Zeeuws museumbeleid. Vervolgens werken wij uit op welke wijzen wij deze visie de komende jaar willen realiseren. Gezien de instemmende reacties met de algemene lijn van de ontwerp-uitvoeringsnota gaan wij ervan uit dat ook de Zeeuwse musea en de gemeenten meegaan in deze ambitie.

5.1. Het toekomstig Zeeuws Museumbeleid

Naar onze mening dient het museumbeleid van Zeeland aan het einde van de periode 2006-2012 een samenhangend stelsel van kwalitatief goede musea en museale voorzieningen te zijn die gezamenlijk:

- de collecties bewaren, in stand houden en ontsluiten
- op een professionele en aantrekkelijke wijze de culturele biografie (het verhaal) van Zeeland vertellen.

Dit toekomstbeeld kan alleen gerealiseerd worden als er de komende jaren ingezet wordt op

- het realiseren van samenhang
- het verhogen van de kwaliteit van de musea
- het bepalen wat tot de (museale) collectie Zeeland behoort
- het verhogen van de aantrekkelijkheid van de musea
- het vertellen van de culturele biografie van Zeeland.

De eerste vier aspecten zijn vooral zaken die betrekking hebben op de musea zelf, de onderlinge relaties en het functioneren van de musea. Met het uitvoeren van het vijfde aspect kunnen de musea hun plaats midden in de culturele infrastructuur en de samenleving duidelijker en dominanter maken waardoor de musea ook gemakkelijker de noodzakelijke keuzes kunnen maken in het kader van de drie uitdagingen (positionering, prioritering en profilering). Inzetten op de culturele biografie opent voor de musea ook veel meer mogelijkheden om samen te gaan werken met het onderwijs en het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven.

Het provinciale museumbeleid is er de komende jaren op gericht ervoor te zorgen dat het toekomstbeeld werkelijkheid wordt.

5.2. De provinciale insteek

Gezien de reacties vanuit het veld zal de provincie in het realiseren van dit toekomstbeeld een duidelijke regiefunctie nemen. Een regiefunctie die wij op twee manieren in willen vullen. Allereerst willen wij via de bestuurlijke lijn het beleid tot uitvoering brengen. Concreet betekent dit dat de portefeuillehouder cultuur uit ons college met de vier regio's bestuurlijk overleg pleegt over de museale agenda voor de komende jaren. Wij kiezen daarbij voor een regionale aanpak omdat wij menen dat ten minste op regionaal niveau er sprake dient te zijn van samenhang en (onderlinge) samenwerking (met andere sectoren zoals het toerisme). Wij willen ook per regio afspraken maken want wij menen dat elke regio kan kiezen voor een eigen tempo en een eigen pakket van activiteiten (mits men natuurlijk wel de gewenste samenhang als uitgangspunt neemt). Op basis van de gemaakte afspraken wordt uiteindelijk bepaald op welke wijze(n) wij deze regionale afstemming en samenwerking mede mogelijk willen maken.

De tweede insteek om het toekomstig museumbeleid te realiseren is via het organiseren en laten uitvoeren van een aantal algemene projecten. Kenmerken van deze projecten zijn steeds dat deze ten doel hebben aspecten van het museale bedrijf te verbeteren, samenwerking en afstemming te stimuleren, van elkaar's ervaringen te leren en tenslotte steeds aandacht hebben voor deskundigheidsbevordering.

5.3. De uitwerking van het provinciale museumbeleid 2006-2012

Het provinciale beleid zal zich de komende jaren richten op:

Stimulering regionale museale samenwerkingsverbanden

Wij menen dat het regionaal niveau het meest voor de hand liggende niveau is om in te spelen op de drie door ons geschetste uitdagingen. Wij willen dan ook stimuleren dat per regio deze uitdagingen opgepakt worden. Wij onderscheiden daarbij vier regio's, t.w. De Bevelanden, Schouwen-Duiveland en Tholen, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen. Wij willen op basis van concrete samenwerkingsplannen via het inzetten van de museumconsulent de uitvoering van deze plannen mede mogelijk maken.

Zichtbaar maken museale collectie Zeeland

De collecties van de Zeeuwse musea zijn een belangrijk onderdeel van de Collectie Zeeland. Daartoe rekenen wij overigens

ook andere collecties zoals archieven en collecties in openbare gebouwen zoals stadhuisen en kerken. Wij menen niet dat alle voorwerpen van de museale collecties tot de Collectie Zeeland gerekend dienen te worden.

Via het MUSIP Zeeland is er al een goed overzicht gekomen van de collecties van een aantal Zeeuwse Musea op deelcollectieniveau. Wij willen echter verder gaan. Wij menen dat er een provinciaal overzicht moet komen op het niveau van voorwerpen. In het eindrapport van MUSIP Zeeland wordt al geconstateerd dat er sprake is van overlap en dat een op de vier objecten nog niet geregistreerd is, dat meer dan de helft nog niet geautomatiseerd is en dat meer dan meer dan 70% nog niet gedigitaliseerd is. Tevens is er sprake van het gebruik van verschillende softwareprogramma's. Als vervolg op MUSIP Zeeland willen wij onder alle Zeeuwse musea een grootschalige inventarisatie- en digitaliseringsonderzoek van de museale collecties Zeeland uit (laten) voeren. Dit project is meer dan alleen inventariseren en digitaliseren want daardoor wordt tevens de geconstateerde achterstand op de collectieregistratie ingelopen. Andere belangrijke onderdelen van dit project zijn de deskundigheidsbevordering van de vrijwilligers die in het museum belast zijn met o.a. collectiebeheer en de standaardisatie van begrippen en software. Eind 2008 willen wij een operationele provinciale database van de museale collecties in Zeeland hebben.

Wij gaan ervan uit dat deze database een belangrijk hulpmiddel is bij het uiteindelijk bepalen welke museale voorwerpen wel of niet tot de Collectie Zeeland dienen te worden gerekend. Wij gaan ervan uit dat dit project gaat in het voorjaar van 2007 van start gaat.

Ondersteuning musea bij aanvragen voor opname in het Nederlands Museumregister

Wij willen de ondersteuning van de nog niet geregistreerde Zeeuwse musea bij hun aanvraag voor opname in het Nederlands Museumregister intensiveren. Met het indienen van een aanvraag worden musea verzocht op een groot aantal aspecten van het museumbedrijf in te gaan dan wel notities op te stellen en voor te leggen. Wij menen dat deze werkzaamheden bijdragen aan het scherper definiëren van het doel en de missie van de betreffende musea en aan een verdere professionalisering van het bestuur en de vrijwilligers.

Het uitwerken van het kaderverhaal De culturele biografie van Zeeland

Wij beschouwen dit kaderverhaal als een belangrijk bindmiddel tussen de musea en tegelijkertijd ook om musea (gezamenlijk) te helpen bij het inspelen op de drie uitdagingen en het doen van keuzes.

De culturele biografie van Zeeland omvat overigens meer dan alleen de Zeeuwse musea en de ontsluiting van hun collecties. Wij rekenen daartoe ook de vele andere in Zeeland aanwezige vormen van erfgoed zoals gebouwd erfgoed, landschappen, archeologische vondsten en sites, objecten zoals schilderijen, werktuigen en voorwerpen uit het dagelijkse leven en immateriële sporen zoals verhalen, gebruiken en opvattingen.

Wij zijn er wel van overtuigd zijn dat de Zeeuwse musea bij uitstek geschikt zijn om de culturele biografie van Zeeland te ver-

tellen en te verbeelden. Vanuit hun traditie hebben musea de meeste ervaring met het omgaan van collecties (verzamelen, bewaren, documenteren) en het ontsluiten daarvan naar de eigen inwoners en toeristen. Daarnaast denken wij dat de musea de verhalen over hun collecties binnen de musea moeteloos moeten kunnen verbinden aan de verhalen over de plek, het dorp, de stad of de regio waar het museum gevestigd is. Het buiten de musea aanwezige culturele erfgoed belichaamt deze andere verhalen. Het betreft hier overigens niet alleen een toekomstbeeld. Enkele musea in Zeeland hebben deze culturomslag al gemaakt of zullen deze maken. Het nieuwe museum voor de Staats-Spaanse linies in Zeeuws-Vlaanderen "Het Bolwerk" heeft al de verbinding tussen het (museale) binnen- en buitenverhaal tot stand gebracht.

De versterking van de positie van de musea in de Zeeuwse samenleving

Het is van belang dat nu en in de toekomst het draagvlak voor de Zeeuwse musea in stand blijft of het liefst nog groter wordt. Musea worden over het algemeen toch vaak gezien als stoffig en ouderwets. Inspelen op de drie uitdagingen leidt ook tot aandachtspunten op welke wijze deze positie versterkt kan worden. Dit kan op velerlei manieren maar wij willen de eerste jaren met name prioriteit geven aan:

- de versterking van de onderlinge samenwerking, met andere culturele instellingen in Zeeland zoals archieven, bibliotheken e.d. en het onderwijs in Zeeland, waarbij wij vinden dat de musea meer moeten luisteren naar de vraag vanuit het onderwijs en er meer sprake dient te zijn van de afstemming van vraag en aanbod.
- de versterking van de samenwerking met het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven door in te zetten op o.a. het vergroten van het cultureel ondernemersschap bij besturen en vrijwilligers van de musea, het opzetten van gezamenlijke promotie- en marketingcampagnes (in het grensoverschrijdende samenwerkingsproject Culturele Biografie wordt op provinciaal niveau promotie en publiciteit gemaakt voor de musea en bezoekerscentra in Zeeland en Oost- en West-Vlaanderen die in het kader van dit project samenwerken)
- de versterking van de maatschappelijke functie van de Zeeuwse musea waarbij wij denken aan de ontwikkeling van een aantal museumprojecten waarin ervaringen met sociale samenhang worden opgedaan. Dit begrip sociale samenhang is gebaseerd op het in Groot-Brittannië opgedane ervaringen rond 'social inclusion', waar men in de 80er jaren steeds meer aandacht voor activiteiten die erop gericht waren 'museumvreemde groepen' op nieuwe manieren bij de musea te betrekken. Uitsluiting van doelgroepen heeft niet alleen economische component maar ook een sociale en culturele component. Met sociale samenhang wilde men een positieve pool van sociale uitsluiting geven. In Nederland zijn enkele projecten geweest. In het kader van het inspelen op de drie uitdagingen is het van belang ook via dit soort projecten ervaringen op te doen op welke wijze andere doelgroepen voor de Zeeuwse musea te interesseren zijn, waardoor tevens een verbinding kan worden gelegd met de uitgangspunten van De driehoek rond.

Het initiëren van het opstellen van vier regionale plannen veiligheidszorg

Gezien de resultaten van het onderzoek onder de Zeeuwse musea, de provinciale regiefunctie op het terrein van het integrale veiligheidsbeleid en de tijdelijk beschikbare middelen bij de Mondriaanstichting, willen wij initiëren dat deze plannen worden opgesteld. Deze plannen blijven overigens niet beperkt tot alleen de museale collecties maar daarin wordt ook meegenomen de veiligheidszorg voor andere collecties zoals archieven. De kosten van het opstellen van de plannen worden in totaal op € 100.000,00 geraamd. De Mondriaanstichting cofinanciert 40%. Per regio wordt uitgegaan van een eigen bijdrage van € 5.000,00, zodat nog een bedrag van € 40.000,00 dient te worden gedekt.

Het ondersteunen van voorbeeldprojecten

Het ondersteunen van voorbeeldprojecten is ook een goed instrument om de uitgangspunten van het beleid kracht bij te zetten. Het mede mogelijk maken van uitbreidings- c.q. nieuwbouwplannen van musea in Zeeland is vrijwel altijd een versterking van het museumbestel maar tegelijkertijd levert een dergelijk project veel overdraagbare ervaringen en informatie op. In het kader van dit beleidsonderdeel willen wij vooral die initiatieven ondersteunen die im- of expliciet antwoord hebben gegeven op de drie uitdagingen en daarnaast belangrijke onderdelen van de culturele biografie van Zeeland voor hun rekening nemen.

Stimulering kwaliteitsverbetering en professionalisering Zeeuwse musea

Om het toekomstig beeld te kunnen realiseren is het van belang de komende jaren veel in te zetten op de kwaliteitsverbetering van de Zeeuwse musea en in het verlengde daarvan de professionalisering. Professionalisering betekent overigens niet dat er op grote schaal beroepskrachten dienen te worden aangetrokken maar behelst vooral dat de deskundigheid van de talloze in de Zeeuwse musea werkzame vrijwilligers op een hoger plan worden gebracht. Wij denken daarbij aan het (laten) ontwikkelen van onder meer cursussen op het terrein van het publieksbeleid, cultureel ondernemerschap. In dit kader willen wij ook onderzoeken of de museummonitor bij een groot aantal musea kan worden ingevoerd. Met deze monitor worden musea in staat gesteld zelf permanent publieksonderzoek te doen en worden ze zelf ook gedwongen meer informatie over hun publiek te verzamelen. Uit het onderzoek Zeeuwse musea bleek dat de meeste musea niet over deze gegevens beschik-

ten. Gezien de toekomstige uitdagingen is het belangrijk te weten o.a. hoe je publiek eruit ziet en wat zij vinden van je museum.

Het is van belang dat de musea zelf samen met de Vereniging van Zeeuwse Musea de behoeften in kaart brengen.

Het continueren van de subsidiëring van de provinciale musea en initiatieven

De komende jaren continueren wij de subsidiëring van de beide provinciale musea (het Zeeuws Museum en Museum Terra Maris), de Vereniging van Zeeuwse musea en de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (waarbij o.a. de museumconsulent en de consulent erfgoededucatie in dienst zijn).

Het continueren van de grensoverschrijdende museale samenwerking

Wij willen het samenwerkingsproject "Culturele biografie" in het kader van de Euregio Scheldemond na 2007 continueren en met nieuwe projecten uitbreiden. Hierdoor ontstaan extra middelen om te investeren in de versterking van de museale infrastructuur van Zeeland.

Het inzetten van de twee dragende provinciale instellingen

Wij gaan ervan uit dat de twee dragende provinciale instellingen op het terrein van het museumbeleid ook een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de realisering van het toekomstbeeld. In hoofdstuk 6 gaan we verder in op deze bijdragen. In dit kader willen wij de personeelsformatie van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland uitbreiden met 0,8 fte museumconsulentschap.

5.4. Onze partners

De ambitie om een samenhangend museumbestel voor Zeeland te realiseren kunnen wij niet alleen realiseren. Wij hebben daarbij partners nodig. Tot onze belangrijkste partners rekenen wij de Zeeuwse gemeenten en de Zeeuwse musea. Wij willen graag dat zij meegaan in de realisering van deze ambitie. Als andere partners zien wij de dragende instellingen, de in Zeeland actieve cultuurfondsen maar ook landelijke organisaties zoals de Mondriaanstichting. Wij willen samen met hen komen tot het opstellen van een meerjarige aanpak voor de realisering van deze ambitie. Ons uitgangspunt is daarbij de schaarse provinciale middelen zo efficiënt mogelijk inzetten.

Bijdragen dragende instellingen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de specifieke bijdragen die aan de twee dragende provinciale instellingen op het terrein van het museumbeleid aan de versterking van de museale infrastructuur van Zeeland worden verlangd. Voor het Zeeuws Museum is dat een redelijk eenvoudige opdracht. Het Zeeuws Museum is het provinciale museum van Zeeland en neemt vanuit deze positie een centrale plek in het Zeeuwse Museumbestel in. Bij de Stichting Cultureel Erfgoed ligt de vertaling van deze opdracht complexer omdat deze stichting een brede steunfunctie heeft richting het (im)materiële erfgoed van Zeeland.

6.1 Het Zeeuws Museum

Begin juni 2007 zal het Zeeuws Museum weer geopend zijn en dan staat er een organisatie met een professioneel personeelsbestand, met toereikende budgetten voor de uitvoering van alle museale taken en een verbouwd en nieuw ingericht onderkomen. Van het Zeeuws Museum wordt nadrukkelijk geen rol verwacht als het “moedermuseum” voor alle andere Zeeuwse musea.

Via de reguliere activiteiten zoals het beheer, het behoud en de ontsluiting van de omvangrijke collectie en de jaarlijkse incidentele activiteiten (exposities, workshops en manifestaties) levert het museum al een belangrijke bijdrage aan het museumbestel van Zeeland. Van het museum wordt een grotere en belangrijkere bijdrage verwacht door:

- in het in het museum ondergebrachte bezoekerscentrum van de Abdij van Middelburg ook te verwijzen naar de andere musea in Zeeland en andere cultuurtoeristische voorzieningen
- het op verzoek van de museumconsulenten beschikbaar stellen van de in het Zeeuws Museum aanwezige expertise op het terrein van o.a. collectiebeheer en behoud, promotie en marketing aan de andere Zeeuwse musea
- het op tijdelijke dan wel semi-permanente basis beschikbaar

stellen van voorwerpen uit de collectie aan de andere Zeeuwse musea

- het spelen van een actieve en initiërende rol bij het opzetten van grotere tentoonstellingsprojecten e.d.
- het leveren van een belangrijke bijdrage aan het debat over de positie en de rol van het museum in de Zeeuwse samenleving.

Op basis van door de provincie te formuleren prestatieverwachtingen zullen met het Zeeuws Museum prestatieafspraken worden gemaakt.

6.2 De Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Het intensiveren van het beleid op het gebied van cultureel erfgoed geldt als een van de algemene speerpunten van ons cultuurbeleid en van de Zeeuwse musea wordt verwacht dat zij daaraan een belangrijke bijdrage leveren. In dit kader wordt de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland als hét aanspreekpunt en kenniscentrum op het gebied van het (im)materieel, roerend en onroerend cultureel erfgoed van Zeeland gezien. Vanuit deze positie heeft de Stichting dus ook een belangrijke betekenis voor de lokale en regionale musea en de Zeeuwse gemeenten. De SCEZ krijgt de opdracht de bestaande werkzaamheden zoals ondersteuning van de diverse musea en erfgoededucatie uit te blijven voeren maar tegelijkertijd zullen wij deze stichting met de uitvoering van de diverse in hoofdstuk 5 genoemde projecten belasten..

Op basis van door de provincie te formuleren prestatieverwachtingen zullen ook met de SCEZ prestatieafspraken worden gemaakt maken over hun bijdrage aan de realisering van deze museumnota, waarbij nadrukkelijk wordt gesteld dat de inzet van de extra capaciteit museumconsulent vooral gericht wordt op die gemeenten en/of regio's die de provinciale ambitie tot de verdere versterking van het Zeeuws museumbestel onderschrijven.

Het financiële kader

Voor de uitvoering van dit beleid is structureel beschikbaar.

Beleidsonderdeel	2006	2007	2008 e.v.
Zeeuws Museum	1.487.000	2.052.595	2.052.595
Museum Terra Maris	277.415	277.415	277.415
Vereniging Zeeuwse Musea	2.700	2.700	2.700
Uitbreiding museumconsulentschap	0	72.500	72.500

Voor investeringen in de museale infrastructuur en het uitvoeren van projecten in het kader van de versterking van het museumbe-
stel van Zeeland zullen wij aan Provinciale Staten van Zeeland (voor zover de provinciale begroting dat toelaat) verzoeken steeds
op incidentele basis budgetten beschikbaar te stellen.

De Zeeuwse gemeenten en hun museumbeleid

Aanvullend op de Culturele Atlas 2003 en de gegevens in het rapport *Musea op Koers*; Zeeuws Museumbestel 2005-2008 is onderzoek gedaan naar de actuele stand van zaken met betrekking tot het door de Zeeuwse gemeenten gevoerde museumbeleid. Deze bijlage bevat de resultaten van dit onderzoek.

De gemeentelijke museale uitgaven in 2005

In 2005 worden door de Zeeuwse gemeenten in totaal € 2.133.748 uitgegeven aan museumbeleid. In vergelijking tot de uitgaven in 2003 (gegevens Culturele Atlas Zeeland 2003) een geringe stijging met € 91.169.

Tabel 1 geeft een inzicht in de uitgaven per gemeente.

Gemeente	Uitgaven museumbeleid 2005 (bedragen in euro's)
Borsele	58.000
Goes	203.176
Hulst	4.800
Kapelle	93.700
Middelburg	130.000
Noord-Beveland	18.150
Reimerswaal	12.721
Schouwen-Duiveland	830.000
Sluis	198.780
Terneuzen	42.897
Tholen	42.524
Veere	104.000
Vlissingen	395.000
Totaal	2.133.748

De door de gemeenten gesubsidieerde musea in 2005

In 2005 subsidiëren de Zeeuwse gemeenten gezamenlijk 29 van de in totaal 45 musea in Zeeland. Zeven musea betreffen gemeentelijke musea d.w.z. deze vallen rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid van het college van BenW van de betreffende gemeente. Het betreffen:

- Het Stadhuismuseum en het Maritiem Museum, beiden in Zierikzee (gemeente Schouwen-Duiveland)
- Het Archeologisch Museum in Aardenburg, het Streeklandbouwmuseum Agrimuda in Sint Anna ter Muiden en het Stadhuismuseum Belfort in Sluis (gemeente Sluis)

- Het Streekmuseum Het Land van Axel en het Industrieel museum in Sas van Gent (gemeente Terneuzen)
- Het Historisch Museum De Bevelanden en het Fruitteeltmuseum zijn onderdeel van een gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Borsele, Goes, Kapelle en Noord-Beveland
- Opvallend daarbij is ook dat vooral de musea die lid zijn van de Vereniging van Zeeuwse Musea gesubsidieerd worden en dat twee andere musea (Het Foto- en Radiomuseum in Axel en het Vlasmuseum 't Vlasschuurken in Koewacht) jaarlijks een subsidie ontvangen.

Tabel 2 geeft een overzicht van de musea die in 2005 door de gemeenten worden gesubsidieerd

Gemeente	Gesubsidieerde musea in 2005
Borsele	Historisch Museum De Bevelanden (€ 57.000) Zeeuws Museum (€ 500) Zeeuws Biologisch Museum € 500)
Goes	Historisch Museum De Bevelanden (€ 178.846) Stoomtrein Goes-Borsele (€ 24.330)
Hulst	Streekmuseum De Vier Ambachten (€ 4.000)
Kapelle	Historisch Museum De Bevelanden (€ 23.054) Fruiteeltmuseum Kapelle (€ 70.646)
Middelburg	Zeeuws Museum (€ 123.500; m.i.v. 2007 € 272.000) Oudheidkundig museum Arnemuiden (€ 6.500)
Noord-Beveland	Historisch Museum De Bevelanden (€ 18.150)
Reimerswaal	Oosterscheldemuseum (€ 12.721)
Schouwen-Duiveland	Stadhuismuseum en Maritiem Museum (€ 750.000) Streek- en landbouwmuseum, Dreischor (€ 5.500) Oudheidkamer/visserijmuseum, Bruinisse (€ 13.500) Stichting Westerschouwen Cultureel/Museum Burghse school (€ 23.000) Watersnoodmuseum, Ouwerkerk (€ 10.000) Stichting Museumhaven Zierikzee (€ 18.000)
Sluis	Visserijmuseum Breskens (€ 7.661) Streekmuseum Ijzendijke (€ 50.964) Archeologisch Museum Aardenburg (€ 26.173) Streeklandbouwmuseum Agrimuda, Sint Anna ter Muiden (€ 41.608) Stadhuismuseum Belfort Sluis (€ 38.031) Federatie West-Zeeuws-Vlaamse musea (€ 6.000)
Terneuzen	Streekmuseum Het Land van Axel (€ 23.957) Industrieel museum Sas van Gent (€ 13.074) Foto- en radiomuseum Axel (€ 1.588) Vlas-museum 't Vlasschuurken (€ 1.588) Museum Oud Westdorpe (€ 420) Stichting Schoolmuseum (€ 2.270)
Tholen	Streekmuseum Tholen en Sint Philipsland (€ 42.300) Zeeuws Biologisch Museum (€ 110) Stichting Steunfonds Zeeuws Musea (€ 114)
Veere	Museum De Schotse Huizen (€ 17.385) Museum De Vierschaar (€ 53.000) Zeeuws Biologisch Museum (€ 28.000) Zeeuws Museum (€ 227) Moluks Historisch Museum, Utrecht (€ 114)
Vlissingen	Zeeuws Maritiem muZEEum (€ 395.000)

Wel of geen vastgelegd museumbeleid

Met de enquête zijn ook gegevens opgevraagd of de Zeeuwse gemeenten een vastgesteld museumbeleid hebben. Hieruit bleek dat:

- geen enkele gemeente beschikt nog over een aparte museumnota (ondertussen zijn wel vier gemeenten, Hulst, Schouwen-Duiveland, Sluis en Terneuzen begonnen met het opstellen van een dergelijke nota)
- vier gemeenten hebben in hun cultuurnota ook aandacht besteed aan het voeren museumbeleid (Borsele, Kapelle, Sluis en Veere)
- twee gemeenten geven in het jaarlijkse subsidieprogramma aan welke subsidies zijn op het terrein van musea verlenen (Middelburg en Veere)

- drie gemeenten hebben in afzonderlijke raadsvoorstellen gemotiveerd waarom men een of meerdere musea subsidieert (Goes, Middelburg en Vlissingen)
- de andere gemeenten hebben geen museumbeleid vastgelegd.

Bij zes gemeenten verwacht men dat er de komende tijd nog veranderingen worden doorgevoerd in het gemeentelijk museumbeleid c.q. zullen worden vastgelegd

Bij elf gemeenten is er kennis genomen van de o.a. door de VNG uitgebrachte Handleiding gemeentelijk museumbeleid en bij 5 gemeenten is er behoefte al dan niet met ondersteuning het gemeentelijk museumbeleid uit te gaan werken.

Het museumbeleid van Zeeland, gegevens over 2004 en 2005 van de Zeeuwse musea

1. Inleiding

Een van de bouwstenen van de nieuwe nota provinciaal museumbeleid is het door de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland in 2004 uitgebracht advies 'Musea op koers; Zeeuws museumbestel 2005-2008'. Dit advies bevat tien aanbevelingen om onder meer de kwaliteit van de bedrijfsvoering van de Zeeuwse musea op een hoger plan te brengen. Het advies bevat echter weinig kwantitatieve gegevens. Deze gegevens zijn evenzeer van belang om een goed beeld te (kunnen) krijgen van de stand van zaken van het museumbestel van Zeeland anno 2005. Het hebben van dit beeld is bij het opstellen van de nieuwe nota een belangrijk vertrekpunt.

Om alsnog dit beeld te kunnen krijgen is in het najaar van 2005 aan in totaal 45 musea en museale instellingen in Zeeland een enquête toegezonden (deze enquête is als bijlage bij dit rapport gevoegd). Bij het toezenden daarvan is geen onderscheid gemaakt tussen de musea die wel of niet lid zijn van de Vereniging van Zeeuwse Musea. In totaal hebben 40 musea de enquête geretourneerd (een respons van 89 %).

Op basis van de gegevens uit deze enquête en andere voornamelijk door de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland beschikbaar gestelde gegevens wordt in dit rapport een beeld gegeven van het museumlandschap van Zeeland aan de hand van een groot aantal gegevens.

Dit rapport geeft daarmee de stand van zaken van het Zeeuwse museumbestel anno 2005 en kan daarnaast als input dienen van een gezamenlijk beleid ter versterking van het museumbestel van Zeeland.

Een eerste conclusie van het onderzoek is dat het zinvol is voor Zeeland een museummonitor op te zetten; een monitor in het kader waarvan jaarlijks een aantal relevante gegevens over de Zeeuwse musea en daarmee van het museumbestel van Zeeland worden verzameld.

2. Het aantal Zeeuwse Musea

Op basis van de o.a. in de Culturele Atlas Zeeland 2003 opgenomen gegevens en gegevens van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland en de Vereniging van Zeeuwse Musea is het aantal musea in Zeeland in kaart gebracht. Hierbij is niet gekeken of deze musea al dan niet lid zijn van deze Vereniging of de Nederlandse Museumvereniging dan wel voldoen aan de definitie van een museum. In Zeeland wordt daartoe nog steeds de ICOM-definitie* uit 1974 "Een museum is een permanente instelling ten dienste van de gemeenschap en haar ontwikkeling, toegankelijk voor het publiek, niet gericht op het maken van winst, die de materiele getuigenissen van de mens en zijn omgeving verwerft, behoudt, wetenschappelijk onderzoekt, presenteert en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en genoegen". Deze definitie is overigens ook landelijk nog steeds de standaard voor musea. Zeeland kent in totaal 45 musea en/of museale voorzieningen. Hiervan is het merendeel (35) lid van de Vereniging Zeeuwse Musea (VZM), zijn 9 musea lid van de Nederlandse Museum Vereniging en zijn 8 musea opgenomen in het Nederlands Museumregister.

* *International Council of Museum, onderdeel van de UNESCO*

Tabel 1 geeft een overzicht van deze musea naar regio, vestigingsplaats, lidmaatschap van de Vereniging van Zeeuwse Musea (VZM), de Nederlandse Museum Vereniging (NMV) en registratie bij de Stichting Het Nederlands Museumregister (HNM).

Musea in Zeeland (45)	Vestigingsplaats	Lid VZM	Lid NMV	Geregistreerd HNM
De Bevelanden (7)				
Historisch Museum De Bevelanden	Goes	X	X	
Museumhaven Goes	Goes			
Stoomtrein Goes-Borsele	Goes	X		X
Fruitteeltmuseum Kapelle	Kapelle	X		X
Museum Zeeland 1940-1945 Infatuatie	Nieuwdorp (Borsele)	X		
Trekkermuseum	Nisse (Borsele)			
Oosterscheldemuseum	Yerseke (Reimerswaal)	X		
Schouwen-Duiveland/Tholen (9)				
Brouws Museum	Brouwershaven	X		
Oudheidkamer en Visserijmuseum	Bruinisse	X		
Museum De Burghse Schoole	Burgh-Haamstede	X		
Streek- en Landbouw-museum				
Schouwen-Duiveland	Dreischor	X		X
Watersnoodmuseum	Ouwerkerk	X		
Blikmuseum De Blikvanger	Renesse			
Streekmuseum De Meestof	Sint Annaland (Tholen)	X	X	X
Stadhuis- en Maritiem Museum	Zierikzee	X	X	
Museumhaven Zeeland	Zierikzee	X		
Walcheren (11)				
Oudheidkundig Museum Arnemuiden	Arnemuiden (Middelburg)	X	X	
Stichting Behoud Hoogaars	Werf Arnemuiden (Middelburg)	X		
Marie Tak Van Poortvliet Museum	Domburg (Veere)	X		
Zeeuws Museum	Middelburg	X	X	
Museum Terra Maris	Oostkapelle (Veere)	X	X	
Museum De Schotse Huizen	Veere	X	X	X
Stadhuismuseum De Vierschaar	Veere	X		
Zeeuws Maritiem muZEEum	Vlissingen	X	X	X
Dijk- en Oorlogsmuseum Het Polderhuis	Westkapelle (Veere)	X	X	
Bunkermuseum	Zoutelande (Veere)			
Zeeuws-Vlaanderen (18)				
Gemeentelijk Archeologisch Museum	Aardenburg (Sluis)	X	X	X
Museum Het Land van Axel	Axel (Terneuzen)	X	X	X
Foto- en Radiomuseum	Axel (Terneuzen)			
Visserijmuseum Breskens	Breskens (Sluis)	X		
Stichting Groede	Groede			
Streekmuseum De Vier Ambachten	Hulst	X		
Vlasmuseum 't Vlasschuurken	Koewacht (Terneuzen)			
Bezoekerscentrum Saeftinghe	Nieuw-Namen (Hulst)			
Oorlogsmuseum Switchback	Oostburg (Sluis)			
Bezoekerscentrum 't Zwin	Retranchement (Sluis)	X		
Industrieel Museum	Sas van Gent (Terneuzen)			
Streeklandbouwmuseum Agrimuda	Sint Anna ter Muiden (Sluis)	X		
Stadhuismuseum Het Belfort	Sluis	X		
Schoolmuseum Schooltijd	Terneuzen			
Museum Oud-Westdorpe	Westdorpe (Terneuzen)	X		
Streekmuseum IJzendijke	IJzendijke (Sluis)	X		
Schelpenmuseum	Zaamslag (Terneuzen)			
Minox Fotomuseum	Zaamslag (Terneuzen)			

Om het beeld van Zeeland compleet te maken. Zeeland kent nog de volgende "museale" attracties:

- Waterland Neeltje Jans
- Nehalenniatempel, Colijnsplaat
- Imkerij Poppendamme (inclusief presentatie van Het Zeeuwse Trekpaard), Grijskerke
- Utopia, Middelburg
- Miniatuur Walcheren, Middelburg
- Het Arsenal, Vlissingen
- Reptielenzoo Iguana, Vlissingen (nb wel lid van de Vereniging van Zeeuwse Musea)
- Berkenhof, Kwadendamme
- Bezoekerscentrum Zeeuwse schaapskudde, Heinkenszand
- Ecoscope, Renesse
- Burgerweeshuis, Zierikzee

NB. Het Zijdemuseum heeft begin 2006 besloten de museale activiteiten te stoppen.

3. De bezoekerscijfers 2004 en 2005 van de Zeeuwse Musea

De musea in Zeeland werden in 2004 in totaal door 307.049 mensen bezocht. Tevens is gevraagd of de meeste musea voor 2005 een stijging of daling van het bezoekersaantal verwachten. De musea verwachten dat in 2005 in totaal 320.422 bezoekers te trekken. De bezoekerscijfers van de musea zijn niet naar o.a. leeftijdscategorieën uitgesplitst omdat de meeste musea deze uitsplitsing niet maken.

Tabel 2 Bezoekerscijfers 2004 en 2005

Bezoekerscijfers musea in Zeeland	2004	2005
De Bevelanden		
Historisch Museum De Bevelanden	0	4.000
Museumhaven Goes	0	0
Stoomtrein Goes-Borsele	38.000	39.500
Fruittelmuseum Kapelle	4.273	3.773
Museum Zeeland 1940-1945 Infatuatie	1.500	1.500
Trekkermuseum	1.500	1.500
Oosterscheldemuseum	1.500	2.000
Totaal	46.773	52.273
Schouwen-Duiveland/Tholen		
Brouws Museum	2.500	2.500
Oudheidkamer en Visserijmuseum	1.800	1.800
Museum De Burghse Schoole	2.800	2.800
Streek- en Landbouwmuseum Schouwen-Duiv.	8.800	10.800
Watersnoodmuseum	22.000	23.000
Blikmuseum De Blikvanger	800	800
Streekmuseum De Meestooft	3.600	4.300
Stadhuis- en Maritiem Museum Zierikzee	22.000	27.000
Museumhaven Zeeland	3.500	4.000
Totaal	67.800	77.000
Walcheren		
Oudheidkundig Museum Arnemuiden	1.932	1.932
Stichting Behoud Hoogaars	1.800	1.800
Marie Tak Van Poortvliet Museum	7.500	7.500
Zeeuws Museum	20.682	11.000
Museum Terra Maris (vh ZBM)	34.000	31.000
Museum De Schotse Huizen	8.098	10.287
Stadhuismuseum De Vierschaar	6.000	5.000
Zeeuws Maritiem muZEEum (inclusief Fort Rammekens)	46.071	41.000
Dijk- en Oorlogsmuseum Het Polderhuis	0	15.000
Bunkermuseum	15.000	15.000
Totaal	141.083	139.519
Zeeuws-Vlaanderen		
Gemeentelijk Archeologisch Museum	4.314	3.900
Museum Het Land van Axel	2.653	2.600
Visserijmuseum Breskens	11.500	13.500
Stichting Groede	5.000	4.500
Streekmuseum De Vier Ambachten	2.213	2.180
Bezoekerscentrum Saefthinghe	8.151	8.150
Bezoekerscentrum 't Zwin	8.000	7.000
Industrieel Museum	55	200
Streeklandbouwmuseum Agrimuda	1.504	1.800
Stadhuismuseum Het Belfort	6.803	6.500
Foto- en Radiomuseum Axel	950	1.000
Streekmuseum IJzendijke	0	0
Schelpenmuseum	0	0
Minox Fotomuseum	250	300
Totaal	51.393	51.630
Totaalgeneraal	307.049	320.422

Bij een aantal musea staat bij de bezoekersaantallen om de volgende redenen nul ingevuld:

- Het Historisch Museum De Bevelanden was in 2004 nog gesloten
- Bij de Museumhaven Goes is het niet mogelijk bij te houden hoeveel bezoekers de site bezoeken omdat deze vrij toegankelijk is.
- Dijk- en Oorlogsmuseum Het Polderhuis Westkapelle is pas eind 2004 geopend
- Het Streekmuseum IJzendijke was gesloten in verband met de omvorming tot Het Bolwerk – Museum voor de Staats-Spaanse Linies
- Van het Schelpenmuseum is geen opgave van het aantal bezoekers ontvangen.

- Het Zeeuws Museum was gedurende de jaren 2004 en 2005 i.v.m. verbouwing beperkt geopend in De Wonderkamer. Het museum verwacht na heropening in 2007 een stijging van het aantal bezoekers tot 40.000.

4. Publieksactiviteiten

In de enquête is gevraagd of de musea in 2004 publieksactiviteiten hebben georganiseerd. Hierbij is een uitsplitsing gemaakt in deelname aan het Museumweekend, tentoonstellingen, educatieve en/of andere activiteiten.

Tabel 3 Overzicht publieksactiviteiten Zeeuwse musea in 2004

	Publieks-activiteiten	Museum-weekend	Tentoon-stellingen	Educatieve activiteiten	Andere activiteiten
Historisch Museum De Bevelanden	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt
Museumhaven Goes	Nee	Nee	0	0	1
Stoomtrein Goes-Borsele	Ja	Ja	4	0	3
Fruiteeltmuseum Kapelle	Ja	Nee	3	52	3
Museum Zeeland 1940-1945 Infatuatie	Ja	Nee	1	5	1
Trekermuseum	Ja	Nee	4	0	1
Oosterscheldemuseum	Ja	Ja	2	Div.	1
Brouws Museum	Ja	Ja	0	0	3
Oudheidkamer en Visserijmuseum	Ja	Nee	2	2	0
Museum De Burghse Schoole	Ja	Ja	3	2	1
Streek- en Landbouw-museum Schouwen-D	Ja	Ja	2	3	1
Watersnoodmuseum	Ja	Ja	1	1	0
Blikmuseum De Blikvanger	Ja	Ja	5	3	1
Streekmuseum De Meestof	Ja	Ja	3	Ja	Ja
Stadhuis- en Maritiem Museum	Ja	Ja	1	1	3
Museumhaven Zeeland	Ja	Ja	2	4	Ja
Oudheidkundig Museum Arnhemuiden	Ja	Ja	2	0	2
Stichting Behoud Hoogaars	Ja	Nee	0	0	12
Marie Tak Van Poortvliet Museum	Ja	Ja	4	0	0
Zeeuws Museum	Ja	Ja	3	9	11
Museum Terra Maris (vh ZBM)	Ja	Ja	2	Vele	div.
Museum De Schotse Huizen	Ja	Ja	6	4	2.
Stadhuismuseum De Vierschaar	Nee	Nee	0	0	0
Zeeuws Maritiem muZEEum	Ja	Ja	6	2	div.
Dijk- en Oorlogsmus. Het Polderhuis	Ja	Nee	0	0	1
Bunkermuseum	Ja	Nee	1	0	1
Gemeentelijk Archeologisch Museum	Ja	Ja	2	3	3
Museum Het Land van Axel	Ja	Ja	4	0	1
Visserijmuseum Breskens	Ja	Ja	1	4	1
Stichting Groede	Ja	Nee	2	1	1
Streekmuseum De Vier Ambachten	Ja	Ja	1	1	0
Bezoekerscentrum Saeftinghe	Ja	Nee	3	0	1
Bezoekerscentrum 't Zwin	Ja	Ja	1	0	0
Industrieel Museum	Nee	Nee	0	0	0
Streeklandbouwmuseum Agrimuda	Ja	Ja	1	5	2
Stadhuismuseum Het Belfort	Ja	Ja	0	0	2
Foto- en Radiomuseum	Ja	Ja	0	0	0
Schelpenmuseum	Ja	Nee	1	0	0
Minox Fotomuseum	Ja	Nee	0	2	0
Totaal	33	22	70	104	59

Op basis van deze tabel kan worden geconcludeerd dat van de 40 aan de enquête meewerkende musea er in 2004:

- 33 musea in 2004 publieksactiviteiten hebben uitgevoerd (het Historisch Museum de Bevelanden was nog gesloten)
- 22 musea deelnamen aan het Nationaal Museumweekend*
- 27 musea tentoonstellingen organiseerden (in totaal 70 tentoonstellingen)
- 20 musea educatieve activiteiten hebben georganiseerd (in totaal 104 activiteiten)
- 26 musea ook nog andere activiteiten hebben georganiseerd.

Uit het overzicht andere activiteiten blijkt dat musea aan andere grotere publieksactiviteiten meedoen zoals de jaarlijkse Open Monumentendag, De Weken van de Zee, van het Weten en Het Platteland, de Open Boegbeeldendag, (kinder)boekenweek, Nationale Fietsdag, de Culturele Week van Aardenburg. Musea participeren ook vaak in activiteiten zoals Koninginnedag, stadswandelingen, dagarrangementen, themadagen. Maar er zijn ook speciale publieksactiviteiten zoals de Entdag, de Oude Rassendag, de rondrit Walcheren/herdenking Sloedam, de Vlasdag, de Arnemuidse dag, de Boomfeestdag, een open dag met demonstraties oude ambachten, de Taxatiedag en de opening van het museum (Dijk- en Oorlogsmuseum Het Polderhuis in Westkapelle).

5. De collecties van de musea in Zeeland

De collecties van de musea in Zeeland is een onderwerp dat om meerdere redenen interessant is. In de enquête is opgevraagd welke activiteiten de musea in 2004 op het terrein van de aankoop, conservering en restauratie van hun collecties hebben uitgevoerd. Uit de antwoorden op deze vraag komt naar voren dat de meeste musea weinig tot niets op dit terrein hebben gedaan (een aantal musea meldde daarvoor geen middelen te hebben).

De musea die wel actief waren:

- kochten samen 434 voorwerpen aan (het Zeeuws Museum meldde dat men ook 51 voorwerpen via schenkingen heeft verworven)
- lieten 1594 voorwerpen conserveren (van dit totaal zijn 1500 voorwerpen uit de collectie Vliegende Hart)
- lieten 69 voorwerpen restaureren.

Het Steunfonds voor de Zeeuwse Musea ondersteunde in een aantal gevallen de restauratie- en conserveringsactiviteiten.

De totale omvang en de registratie van deze collecties is in het kader van deze beschrijving van de stand van zaken evenals voor de nieuwe museumnota een interessant gegeven. De laatste jaren is herhaalde keren aandacht geweest voor deze collecties.

In 2003 gaf de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland met steun van de provincie aan bureau Bilan (onderdeel van Fontys Hogescholen in Tilburg) opdracht een onderzoek in te stellen naar de collectieregistratie van de Zeeuwse musea en museale

instellingen. Aan het onderzoek deed 69% van de benaderde instellingen mee, in totaal 33 museale instellingen. Daaronder bevonden zich alle lidinstellingen (op één na) van de Vereniging van Zeeuwse Musea (situatie 2003). De resultaten van het onderzoek werden gepubliceerd in het rapport *De doos van Pandora – Zeeland* (SCEZ, 2003). De belangrijkste conclusies uit dit rapport zijn:

1. de Collectie Zeeland werd (met een slag om de armen) door bureau Bilan geraamd op zo'n 118.000 voorwerpen;
2. in 2003 was slechts een klein deel (30,3%) daarvan volledig geregistreerd;
3. in 2003 maakten slechts 18 instellingen een onderscheid tussen de kerncollectie en deelcollecties. Van de 118.000 geschatte voorwerpen zouden naar inschatting van bureau Bilan 49.495 voorwerpen tot een kerncollectie behoren en 39.500 tot deelcollecties; de overige voorwerpen waren niet goed gedefinieerd of behoorden eigenlijk niet toe het verzamelbeleid.
4. 27% van de musea beschikte in 2003 nog niet over computerfaciliteiten voor automatisering van de collectieregistratie. Daar waar wél gebruik gemaakt werd van een computer, was dat veelal in 'stand-alone' gebruik. Slechts drie van de 24 'gecomputeriseerde' musea gebruikten de computer in een netwerkomgeving
5. het rapport ging ook in over de te verwachten collectiewijziging na 2003 en meldde dat er in vrijwel alle musea uitsluitend sprake is van een netto groei van de collectie. Vertrekkend van de geschatte omvang van de Collectie Zeeland in 2003 zou bij gelijkblijvende groei van jaarlijks ca. 2,75% en ongewijzigd verzamelbeleid, deze collectie in 2028 een vermoedelijke omvang hebben van ruim 232.000 voorwerpen (bijna een verdubbeling). Het rapport maakt duidelijk dat er werk moet worden gemaakt van het formuleren van een gezamenlijk verzamelbeleid.

Tussen oktober 2004 en februari 2006 werd door de SCEZ in Zeeland het (landelijke) Museum Inventarisatie Project (MusIP) uitgevoerd. Van 30 musea (waarvan 29 aangesloten bij de Vereniging van Zeeuwse Musea) zijn de collecties op deelcollectieniveau geïnventariseerd. Dat betekent dat van groepen objecten uit de musea, die op één of andere manier samenhang vertonen, diverse gegevens zijn opgenomen. Zowel het aantal collecties als de samenstelling van die collecties is in kaart gebracht. De eindrapportage van dit project, "Zeeuwse Schatten goed bewaard" (inclusief DVD met 100 topstukken) werd op 31 maart 2006 aan de gedeputeerde overhandigd. Het openbare deel van alle museumrapportages is ook te vinden via de website www.scez.nl en alle Zeeuwse database is terug te vinden op de landelijke website www.musip.nl. MusIP is een nieuwe methode voor collectiebeheer, toont de inhoud van de collecties en stimuleert een selectief collectiebeleid. Helaas konden binnen de financiële kaders van MusIP, nog niet de collecties van alle Zeeuwse musea zoals in deze nota genoemd, worden meegenomen. In het eindrapport van MusIP Zeeland wordt gesproken over de 'Collectie Zeeland'. Het betreft dan dus de optelsom van collecties in 30 onderzochte musea.

* Vanaf 2005 ging het museumconsulentschap (SCEZ) de activiteiten van het Museumweekend coördineren en nam het aantal deelnemende musea toe.

Ook het Zeeuws Archief in Middelburg is lid van de Vereniging van Zeeuwse Musea. Hoewel MusIP toont dat er veel raakvlakken zijn tussen een aantal museale collecties en archiefcollecties in Zeeland, zijn de deelcollecties van het Zeeuws Archief en overige archiefinstellingen in Zeeland niet betrokken bij MusIP Zeeland. Datzelfde geldt voor de provinciale archeologische collectie in beheer bij de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland.

Ten behoeve van deze nota is door de museumconsulent een vergelijking gemaakt tussen de gegevens van het onderzoek van Bilan uit 2003 en de resultaten van MusIP Zeeland. Op basis daarvan kan worden gesteld dat het totaal van de Collectie Zeeland momenteel op 178.277 voorwerpen in 259 deelcollecties ligt (in het Bilan-onderzoek werd het totale aantal voorwerpen op ongeveer 118.000 geraamd). Omdat slechts 58,5% daarvan (104.292 voorwerpen) is geregistreerd is binnen MusIP bij enkele musea met grove tellingen en ook enkele malen met schattingen gewerkt. Binnen MusIP hebben alle 30 deelnemende musea een onderscheid gemaakt tussen kerncollectie en overige collecties (in 2003 waren dit er nog maar 18). Van de 178.277 voorwerpen in de Collectie Zeeland behoren 47.779 (27%) tot de kerncollectie. De kerncollectie bestaat eigenlijk uit die voorwerpen, die voor de musea noodzakelijk zijn om hun verhaal over Zeeland te vertellen. Voorts werd uit MusIP bekend dat 30.663 voorwerpen (17%) in langdurig bruikleen bij de musea zijn. Het gemiddeld aantal deelcollecties per museum is 9, waarvan het grootste aantal deelcollecties 23 is en het kleinste 3. Gemiddeld beheert elk museum 5.943 objecten, waarvan de grootste collectie 39.265 is en de kleinste 41.

Zo'n 58,5% van de Collectie Zeeland is geregistreerd. Dat komt overeen met zo'n 104.292 objecten. In het geheel nog niet geregistreerd is 41,5% (73.985 objecten). De automatiseringsgraad en digitaliseringsgraad liggen nog lager, respectievelijk circa 39,3% en 23,5%. Circa 60% moet dus nog geregistreerd worden in een geautomatiseerd bestand en circa 76% moet nog digitaal gefotografeerd worden (zie verder tabel 5). Van de 30 onderzochte musea werken er vier nog niet met een computer voor de collectieregistratie. Dat aantal ligt nog gelijk aan de situatie in 2003 (zes van de 33 geïnventariseerde musea).

Door de SCEZ is ook onderzoek gedaan naar de softwareprogramma's waarbinnen de collectieregistratie is geautomatiseerd. Die registratie zou moeten plaatsvinden in programma's die van de standaard Extensible Markup Language gebruik maken. XML is een 'programmeertaal' om in documenten gestructureerde informatie (bijv. woorden, cijfers of plaatjes) te identificeren. Database uit deze programma's moet uitwissel-

baar zijn. Bij de door de SCEZ onderzochte collectieregistraties betreft het met name de registratieprogramma's Adlib Museum en Pandora 2.0. In Zeeland zijn echter meerdere systemen in gebruik. Bovendien is een grote Zeeuwse collectie, de provinciale archeologische collectie (circa 30.000 voorwerpen), geregistreerd in het programma The Museum System (TMS). De SCEZ heeft een conversieprogramma laten ontwikkelen om TMS uitwisselbaar met andere software te maken. In ieder geval moeten de komende jaren nog 108.214 voorwerpen van de 30 onderzochte musea geautomatiseerd worden. Hierbij wordt uitgegaan van de basiseisen voor collectieregistratie, zoals deze worden gehanteerd bij het Nederlands Museumregister. De kwaliteit van het documenteren is in het kader van MusIP niet onderzocht.

De deelcollecties met een goede conditie beslaan 64%, 35% is wisselend en 1% is slecht. De wisselende conditie bij de deelcollecties komt overeen met 31.229 objecten en slecht met 37 objecten. De bewaaromstandigheden zijn goed bij 51% van de deelcollecties, matig is 44% en slecht is 5%. De collecties met matige omstandigheden komen neer op 65.267 objecten en slecht is het geval bij 4.169 objecten.

Doordat MusIP ondertussen in alle provincies heeft plaats gevonden, kan een goed vergelijking tussen de Zeeuwse inventarisatie en de rest van Nederland worden gemaakt. Hieruit valt op te maken dat de gemiddelde collectie in een Zeeuws museum (bijna 6.000 objecten) veel kleiner is als die in een andere provincie (bijna 16.000 objecten). Zeeuwse musea beheren dus relatief weinig objecten in vergelijking met andere provincies. Alleen al in dat opzicht is de Collectie Zeeland klein.

MusIP heeft aan de hand van de collecties de musea ook thematische gerangschikt. Het aanbod in type musea in Zeeland is beperkt. 6 van de 14 (landelijk gehanteerde) museumtypes komen in Zeeland niet voor (zie voor het schema: bijlage 4). Daartegenover zijn de (cultuur-)historische en maritieme musea volop vertegenwoordigd. De benamingen en inhoud van de deelcollecties zijn zeer divers. Toch zitten in de thema's van een groot aantal deelcollecties van de afzonderlijke musea veel dubbelingen, veel overlap. Musea zullen hun collecties in de komende jaren scherper moeten profileren en veelvoorkomende en algemene collecties afstoten. Door de regionale gebondenheid nog kritischer te benaderen, duidelijke keuzes te maken en accenten te leggen kan de uniciteit van de streek nog beter gepresenteerd worden. Door overlap en dubbeling tegen te gaan, worden afzonderlijke collecties sterker, wat de identiteit van de betrokken musea verbetert.

De in 2003 voorziene netto groei van de Collectie Zeeland is in dat opzicht niet noodzakelijk.

Tabel 5 geeft inzicht in de collecties per museum naar het totale aantal objecten en de kerncollectie. Verder worden totaaloverzichten gegeven van de registratiegraad, automatiseringsgraad en digitalisatiegraad van de Collectie Zeeland. De tabel 'Achterstanden' legt de basis voor een project om de achterstanden in registratie, automatisering en digitalisering de komende jaren weg te werken. Pas nadat die ontsluiting heeft plaats gevonden, kan de Collectie Zeeland pas echt zichtbaar worden gemaakt.

Museum	Plaats	Totaal objecten	Kerncollectie
Gemeentelijk Archeologisch Museum	Aardenburg	2.037	464
Streeklandbouwmuseum Agrimuda	St. Anna ter Muiden	971	103
Streekmuseum De Meestof	St. Annaland	7.685	1.437
Museum Arnemuiden	Arnemuiden	2.527	446
Stichting Behoud Hoogaars	Arnemuiden	1.011	111
Streekmuseum Het Land van Axel	Axel	5.476	3.924
Visserijmuseum Breskens	Breskens	1.350	506
Brouws Museum	Brouwershaven	146	99
Brusea	Bruinisse	1.221	636
Museum De Burghse Schoole	Burgh-Haamstede	2.851	1.119
Marie Tak van Poortvliet Museum	Domburg	41	33
Streek- en Landbouwmuseum Goemanszorg	Dreischor	3.961	532
Historisch Museum De Bevelanden	Goes	10.030	6.570
Museum Stoomtrein Goes-Borsele	Goes	415	270
Streekmuseum De Vier Ambachten	Hulst	2.250	551
Fruitteeltmuseum	Kapelle	850	835
Zeeuws Museum	Middelburg	24.984	4.739
Museum Infatuate	Nieuwdorp	39.265	4.303
Museum voor Natuur en Landschap Terra Maris	Oostkapelle	2.575	1.550
Watersnoodmuseum	Ouwerkerk	625	333
Oudheidkundige Verzameling Belfort Sluis	Sluis	570	29
Schoolmuseum Schooltijd	Terneuzen	2.124	730
Museum De Schotse Huizen	Veere	1.893	451
Stadhuismuseum De Vierschaar	Veere	500	500
Zeeuws maritiem muZEEum	Vlissingen	23.268	13.450
Museum Oud Westdorpe	Westdorpe	2.838	2.133
Polderhuis Westkapelle Dijk- en Oorlogsmuseum	Westkapelle	1.051	582
Oosterscheldemuseum	Yerseke	30.605	465
Gemeentelijke Musea Zierikzee	Zierikzee	4.971	838
Museumhaven Zeeland	Zierikzee	186	40
Totaal (30 musea)		178.277	47.779
Totale Collectie Zeeland		178.277	100,0%
waarvan:		objecten	percentage
geregistreerd		104.292	58,5%
geautomatiseerd		70.063	39,3%
gedigitaliseerd		41.895	23,5%
achterstanden:		objecten	percentage
nog registreren		73.985	41,5%
nog automatiseren		108.214	60,7%
nog digitaliseren		136.382	76,5%

Aantallen gebaseerd op gegevens MusIP (afgerond januari 2006). Cijfers bestaan uit exacte aantallen en schattingen, waardoor de aantallen maximaal 10% hoger of lager kunnen uitvallen.

Registreren: een object is geregistreerd als de vastgelegde gegevens voldoen aan de eisen van het Museumregister.

Automatiseren: een object is in een geautomatiseerd systeem geregistreerd.

Digitaliseren: van een object is een digitale afbeelding beschikbaar.

Het verschil tussen 'nog te registreren' en 'nog te automatiseren' objecten laat zien hoeveel voorwerpen er al wel op papier zijn geregistreerd, maar nog niet in een automatisch registratiesysteem zijn ingevoerd (34.229 objecten ofwel 19,2%).

6. De Zeeuwse musea en hun plannen

In de enquête is ook gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot het aanwezig zijn van beleids- en collectieplannen, bedrijfs- en collectiehulpverleningsplannen en eventuele andere plannen.

Tabel 6 geeft een overzicht van de aanwezige plannen per museum

Aanwezige plannen	Beleidsplan	Collectieplan	Bedrijfs- hulp- verleningsplan	Collectiehulp- verleningsplan	Andere plannen
Historisch Museum De Bevelanden	-	-	-	-	-
Museumhaven Goes	-	-	-	-	-
Stoomtrein Goes-Borsele	+	+	+	-	+
Fruiteeltmuseum Kapelle	+	+	-	-	+
Museum Zeeland 1940-1945 Infatuatie	-	-	-	-	+
Trekkermuseum	-	-	-	-	+
Oosterscheldemuseum	+	+	-	-	+
Brouws Museum	+	+	-	-	-
Oudheidkamer en Visserijmuseum	+	i.c.	-	-	-
Museum De Burghse Schoole	i.o.	-	-	-	-
Streek- en Landbouw-museum Schouwen-D.	+	+	i.o.	-	+
Watersnoodmuseum	+	+	-	-	+
Blikmuseum De Blikvanger	-	-	-	-	+
Streekmuseum De Meestof	+	+	-	-	-
Stadhuys- en Maritiem Museum	+	+	-	-	+
Museumhaven Zeeland	+	+	+	-	+
Oudheidkundig Museum Arnemuiden	-	-	-	-	-
Stichting Behoud Hoogaars	i.o.	i.o.	-	-	-
Marie Tak Van Poortvliet Museum	+	+	-	-	+
Zeeuws Museum	+	+	-	-	-
Museum Terra Maris	+	+	-	-	-
Museum De Schotse Huizen	+	+	-	-	+
Stadhuysmuseum De Vierschaar	+	+	-	-	-
Zeeuws Maritiem MuZEEum	+	+	-	-	-
Dijk- en Oorlogsmus. Het Polderhuis	i.o.	i.o.	-	-	+
Bunkermuseum	+	+	-	-	-
Gemeentelijk Archeologisch Museum	+	+	-	-	-
Museum Het Land van Axel	+	-	-	-	-
Visserijmuseum Breskens	+	-	-	-	-
Stichting Groede	+	-	-	-	-
Streekmuseum De Vier Ambachten	+	-	-	-	-
Bezoekerscentrum Saefinghe	-	-	+	-	-
Bezoekerscentrum 't Zwin	+	-	-	-	-
Industrieel Museum	-	-	-	-	+
Streeklandbouwmuseum Agrimuda	+	+	-	-	+
Stadhuysmuseum Het Belfort	-	-	-	-	-
Foto- en Radiomuseum	+	-	-	-	-
Schelpenmuseum	-	-	-	-	-
Minox Fotomuseum	-	+	-	-	-

Toelichting gebruikte afkortingen: i.o. in ontwikkeling, i.c. in concept klaar

Van de 40 musea geven aan dat:

- 25 musea over een **beleidsplan** beschikken (**64%**)
- 18 musea over een **collectieplan** (**46%**)
- 3 musea over een **bedrijfshulpverleningsplan** (**8%**)
- Geen van de musea over een **collectiehulpverleningsplan** (**0%**)

De andere plannen van de musea betreffen:

- **uitbreiding/nieuwbouwplannen (inclusief een masterplan):** Stoomtrein Goes-Borsele, Museum Zeeland 1940-1945 Infatuatie, Trekkermuseum, Watersnoodmuseum, Industrieel Museum Sas van Gent en Marie Tak Van Poortvliet Museum (ook de verplaatsingsplannen van Streeklandbouwmuseum Agrimuda worden tot deze plannen gerekend;
- **ontruimingsplan/calamiteitenplan** (deze plannen kunnen worden gezien als een aanzet voor de hierboven genoemde hulpverleningsplannen: Fruitteeltmuseum, Museum De Schotse Huizen
- **PR plan:** Streek- en Landbouwmuseum Schouwen-Duiveland, Museumhaven Zierikzee, Industrieel Museum

- **plan realisering depot:** Gemeentelijke Musea Zierikzee
- **personeels/vrijwilligersbeleid:** Dijk en Oorlogsmuseum Het Polderhuis
- **tentoonstellingplan:** Blikmuseum de Blikvanger
- **plan tot determineren en benoemen schelpencollecties:** Oosterscheldemuseum

Geen van de musea noemt specifiek een automatiserings- of ICT-plan.

7. De in de musea werkzame beroepskrachten en vrijwilligers

Een ander interessant gegeven is het aantal in de musea werkzame beroepskrachten en vrijwilligers. Hierover waren tot op heden geen gegevens beschikbaar. Met de nu uitgevoerde enquête is deze leemte opgevuld.

Tabel 7 geeft per museum aan het totale aantal formatieplaatsen van de in deze musea werkzame beroepskrachten, uitgesplitst naar de verschillende functies

Museum	Totaal	Dbv	Colb	Edu	Tent	Supba	Huiste	Overig
HistMus De Bevelanden	3,1	1,2	0,4	0,2	0,3	-	1,0	-
Fruiteelt-museum	1,0	0,2	0,1	-	0,2	0,5	-	-
Mus De Burghse S.	0,3	-	0,1	-	-	0,1	0,1	-
Gem.Mus Zierikzee	6,1	1,7	-	-	-	2,9	0,5	1,0
Marie Tak V P Mus	0,2	-	-	-	-	-	-	0,2
Zeeuws Museum	15,4	2,8	2,89	0,89	-	3,8	1,3	3,7
Mus Terra Maris	6,0	1,15	-	0,93	-	1,23	1,0	1,84
Mus Schotse Huizen	1,1	0,66	0,44	-	-	-	-	-
Stadh. Mus Vierschaar	0,6	-	0,6	-	-	-	-	-
muZEEum	13,7	1,6	1,5	-	2,0	6,0	1,0	1,0
Dijk- en Oorlogsmus	1,0	-	-	-	-	1,0	-	-
Bzc Saeftinghe	6,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	-
Bzc Zwin	2,0	0,4	0,4	0,4	0,4	-	0,4	-
Agrimuda	0,6	0,1	-	-	-	0,4	0,1	-
Het Belfort	0,1	0,05	0,05	-	-	-	-	-
Totaal	57,2	10,81	7,43	3,02	3,9	16,53	6,4	7,74

Verklaring afkortingen:

- Dbv Directie en bedrijfsvoering
- Colb Collectiebeheer
- Edu Educatie
- Tent Tentoonstellingen
- Supba Suppoosten en baliemedewerkers
- Huiste Huishoudelijk en technische medewerkers

In de rubriek overigen worden de volgende werkzaamheden genoemd:

- secretariaat
- ondersteuning vrijwilligers
- communicatie en marketing (alleen het Zeeuws Museum en het Zeeuws maritiem muZEEum)
- personeel en organisatie
- financiën
- tuin- /terreinonderhoud

Aan de musea is ook gevraagd aan te geven, hoeveel vrijwilligers actief zijn in hun musea en welke activiteiten zij uitvoeren.

Tabel 8 Totaal aantal vrijwilligers per museum, uitgesplitst naar activiteiten (N.B. in een aantal musea voeren vrijwilligers meerdere activiteiten uit)

Musea	Totaal	Bestuur	Huistech	Collectie	Tentpubl	Overig
Historisch Museum De Bevelanden	30		2	6	3	14
Museumhaven Goes	1	1				
Stoomtrein Goes-Borsele	160	5	5	80	60	10
Fruittentmuseum Kapelle	25		5	2	13	5
Museum Zeeland 1940-1945 Infatuatie	20	5	4	6	5	
Trekermuseum	30	7	30	3	20	
Oosterscheldemuseum	0	5	10	2	2	1
Brouws Museum	3	2	2	2	2	3
Oudheidkamer en Visserijmuseum	50	7	4	4	35	
Museum De Burghse Schoole	20	3	4	1	12	
Streek en Landb.museum Schouwen-Duiveland	60	10	40	10	40	40
Watersnoodmuseum	50	15	3	1	1	30
Blikmuseum De Blikvanger	1					
Streekmuseum De Meestof	40	9	3	4	10-15	
Stadhuis- en Maritiem Museum	8	4		4		
Museumhaven Zeeland	50	10	40	5	24	5
Oudheidkundig Museum Arnhemuiden	40	11				36
Stichting Behoud Hoogaars	100	7	25	7	10	60
Marie Tak Van Poortvliet Museum	72	6	6		60	
Zeeuws Museum	60			20	40	
Museum Terra Maris (vh ZBM)	15			7	2	7
Museum De Schotse Huizen	50	5		2	5	43
Stadhuismuseum De Vierschaar	2			2		
Zeeuws Maritiem muZEEum	41	14			21	6
Dijk- en Oorlogsmuseum Het Polderhuis	110	10	10	10	10	60
Bunkermuseum	20	5	10	10	10	10
Gemeentelijk Archeologisch Museum	9					9
Museum Het Land van Axel	24	2	4	4	4	24
Visserijmuseum Breskens	20	5	8	3	3	1
Stichting Groede	25	3	2	2	16	2
Streekmuseum De Vier Ambachten	35	7	2		30	
Bezoekerscentrum Saefinghe	38					38
Bezoekerscentrum 't Zwin	0					
Industrieel museum	9	3	5	5	9	9
Streeklandbouwmuseum Agrimuda	3				3	3
Stadhuismuseum Het Belfort	0					
Foto- en Radiomuseum	2		2		2	
Schelpenmuseum	1					
Minox Fotomuseum	3			3	3	3
Totaal	1.247	158	226	205	460	420

NB. Het totale aantal vrijwilligers is niet gelijk aan het totale aantal vrijwilligers uitgesplitst naar werkzaamheden. Een groot aantal vrijwilligers doet meerdere taken.

Toelichting bij de afkortingen in deze tabel:

- **bestuur** staat voor bestuurlijke activiteiten
- **huistech** voor huishoudelijk en technisch werk (door sommige musea is daartoe ook het onderhoud aan o.a. de schepen toegerekend)
- **collectie** voor collectiewerkzaamheden

- **tentpubl** voor tentoonstellingen en andere publieksactiviteiten (waaronder educatie)
- **overige** voor andere werkzaamheden (tot deze laatste categorie wordt een groot aantal activiteiten gerekend namelijk horeca, administratief, kaartverkoop, onderhoud tuin, coördinatie, suppoosten, rondleiders, excursieleiders, bezetting balie, klusjes, bemanning boten e.d.)

Bij twee musea (Museum de Blikvanger en het Schelpenmuseum) is er sprake van één vrijwilliger maar dat betreft ook meteen de initiatiefnemer/oprichter, tevens verantwoordelijk voor de gehele exploitatie van deze musea.

Achtergrond/opleiding vrijwilligers

In de enquête is ook gevraagd een beeld te geven van de achtergrond/opleiding van de in Zeeuwse musea actieve vrijwilligers. Op deze vraag is wisselend geantwoord. Op basis van de verzamelde gegevens kan in ieder geval geconcludeerd worden dat er sprake is van een mengeling van laag tot hoog opgeleide mensen, al dan niet met (eerdere) museale ervaringen. Er komen veel technische beroepen zoals schilder, timmerman, smid maar ook juristen, makelaars, leraren, ondernemers, agrariërs, huisvrouwen, (dieren)artsen en gepensioneerden voor.

Deskundigheidsbevordering vrijwilligers

Als laatste aspect van de inzet van vrijwilligers is gevraagd op welke wijze de deskundigheid van hen bevorderd wordt. Uit de antwoorden bleek dat vooral cursussen, intervisie/bezoek aan andere musea, vakbijeenkomsten, interne scholing en kennisuitwisseling hoog scoren. De instrumenten, het organiseren van workshops en het inhuren van externe deskundigen worden maar beperkt gebruikt.

Alle bij de Vereniging van Zeeuwse Musea aangesloten lidinstellingen ontvangen twee maal per jaar het vakblad Museumpeil vanuit het Landelijk Contact van Museumconsulenten.

8. Enkele meer algemene kenmerken van de Zeeuwse musea

In het kader van dit onderdeel zijn twee zaken in kaart gebracht, de door de musea geaccepteerde (kortings)kaarten en de rechtspersoonlijkheid van de musea.

Kaarten

Van de in totaal 40 reagerende musea

- geven 18 musea aan de Museumkaart te accepteren (NB: volgens de organisatie van de Museumkaart zelf zijn dit er slechts 16, waarvan twee in het hier gehanteerde overzicht een combinatie vormen: Gemeentelijke Musea Zierikzee)
- geven 12 musea aan het Cultureel Jongeren Paspoort (CJP) te accepteren (NB: volgens de organisatie van CJP zelf zijn dit er slechts 5)

Daarnaast is nog sprake van een aantal andere kortingskaarten, die vaak maar door één of twee musea geaccepteerd worden. Dit betreffen de Pas-65 (formeel heeft deze na 1 januari 2005 geen waarde meer), de ZVU-pas (Zeeuwse Volks Universiteit), het passepartout van het Platform Musea Schouwen-Duiveland (maar 2 keer genoemd), de pas van Belgische onderwijzers, de Nederlandse lerarenkaart, de DELTA-kortingsbonnen, de ICOM-kaart (internationale museumkaart), de hotelkortingsbon en daarnaast lidmaatschaps- of donateurskaarten van o.a. de Duitse Minoxclub, het Davidsfonds, Vereniging Rembrandt.

Opvallend is dat geen van de musea donateurskaarten van heemkundige kringen of historische verenigingen noemt.

Vermoedelijk verrekenet een deel van de musea bovengenoemde kortingskaarten niet met de aanbieder van de kortingen.

Rechtspersoonlijkheid

De rechtspersoonlijkheid van deze 40 musea is als volgt:

- 23 musea zijn een stichting
- 4 musea een vereniging
- 7 musea een onderdeel van het gemeentelijke apparaat
- 2 musea vallen onder een gemeenschappelijke regeling
- 2 musea zijn een privé-initiatief
- 2 musea hebben geen antwoord op deze vraag gegeven.

9. Samenwerking en afstemming

In Zeeland wordt veel waarde gehecht aan onderlinge samenwerking en afstemming tussen culturele organisaties en tussen deze en andere organisaties in Zeeland. Via de enquête zijn gegevens verzameld over de stand van zaken van samenwerking en afstemming in het Zeeuwse museumveld.

Samenwerking met andere musea

Van de 40 reagerende musea werken:

- 26 musea samen met andere musea in de directie nabijheid of regio (opvallende samenwerkingsverbanden zijn het Platform Musea Schouwen-Duiveland, het Veers Museum Overleg en de samenwerking tussen de musea in West-Zeeuws-Vlaanderen
- 9 musea samen met musea uit andere regio's van Zeeland
- 8 musea ook samen met musea elders in Nederland en Vlaanderen.

Samenwerking met andere culturele instellingen

Van de door de reagerende musea genoemde andere culturele instellingen wordt met name de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland regelmatig genoemd terwijl ook de Stichting Welzijn West-Zeeuwsch-Vlaanderen (i.v.m. educatie) enkele keren genoemd wordt. De andere organisaties worden 1 tot maximaal 3 keer genoemd. Het betreft hier een zeer gevarieerde verzameling instellingen zoals een aantal heemkundige kringen, het Zeeuws Archief, de Zeeuwse Bibliotheek, Scoop, de Boerderijenstichting, de Zeeuwse Molen, de Drvkkery, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Stichting Menno van Coehoorn, de Vleeshal, Galerie Art-Deco, Atelier Uit de Kunst e.d.

Samenwerking met andere non-profitinstellingen

Slechts drie musea geven aan hiermee samen te werken

Samenwerking met het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven

De samenwerking beperkt zich vooral tot de lokale, regionale en provinciale VVV-organisaties en in vijf gevallen wordt samengewerkt met de hotels en de overige horeca-instellingen. Er worden enkele andere voorbeelden genoemd zoals de Vlindertuin in Kwadendamme, Huifkar De Toffe Peer, het Historisch

Snoepwinkeltje in Hoedekenskerke (Wienkeltje van Wullempje) en Rederij Denick.

In het bijzonder de Vereniging van Zeeuwse Musea maakt zich sinds 2005 sterk voor samenwerking met het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven. Daaruit zijn meerdere samenwerkingsverbanden ontstaan.

De samenwerking bestaat uit:

- gezamenlijke activiteiten (12)
- promotie, communicatie en marketing (8)
- uitlenen museale voorwerpen (6)
- uitwisseling ervaring en kennis (6)
- coördinatie en afstemming activiteiten (4)
- collectie-uitwisseling en afstemming (4)
- gezamenlijk beleid via koepelorganisatie (2)
- (koppel)kaartverkoop (2)
- arrangementen (2)
- rondleidingen (2)
- doorverwijzen (2)
- ontvangst grote groepen (1)
- belangenbehartiging (1)

10. De provinciale museumconsulent

In de enquête is ook gevraagd van welke diensten van de museumconsulent (SCEZ) men nu en in de toekomst gebruik wil maken.

Van de in totaal 40 reagerende musea gaven 8 musea aan geen gebruik en 25 musea wel gebruik van de diensten van de consulent te maken. Zeven musea gaven geen antwoord op deze vraag.

Deze diensten betroffen:

- advisering (25x)
- aanbod producten zoals tentoonstellingen en educatieve projecten (13x)
- deelname aan MusIP (25x)
- uitwerking plannen veiligheidszorg (0x)
- ondersteuning bij herinrichting- en verbouwingsplannen (7x)
- begeleiding bij aanvraag Nederlands Museumregister (16x)
- anders, namelijk cursusaanbod (3x), bevordering samenwerking (2x)

In de toekomst willen van de 25 musea 2 musea geen gebruik en 1 museum beperkt gebruik blijven maken van de diensten van de museumconsulent en de overige musea op de volgende terreinen:

- advisering (6x)
- aanbod producten zoals tentoonstellingen en educatieve projecten (5x)
- uitwerking plannen veiligheidszorg (2x)
- ondersteuning bij herinrichtings- en verbouwingsplannen (5x)
- begeleiding bij aanvraag Nederlands Museumregister (6x)
- anders, namelijk professionalisering museum en staf, invoeren collectie/bibliotheek in computer, museale samenwerking en afstemming, toetreding tot museumplatform, cursussen behoud en beheer, financiën, facilitaire ondersteuning w.o. financiële administratie, procesondersteuning e.d.

Navraag bij de museumconsulent leert dat (wellicht enigszins in tegenstelling tot bovengenoemde resultaten) in de praktijk alle 35 bij de Vereniging van Zeeuwse Musea aangesloten lidinstellingen gebruik maken van de diensten van de museumconsulent (SCEZ) en met alle lidinstellingen jaarlijks overleg en afstemming plaatsvindt over de gemeenschappelijke (veelal landelijke) projecten als Museum promotie (bijvoorbeeld Museumweekend), MusIP, Veiligheidszorg, e.d.

Daarnaast maken vrijwel alle VZM-musea ook gebruik van de diensten van de consulent Erfgoededucatie (SCEZ) en vindt binnen het Provinciaal Erfgoededucatie Platform (in de toekomst regionaal) afstemming plaats.

11. Andere nog spelende zaken

Via de enquête hebben de Zeeuwse musea nog aandacht gevraagd voor de volgende zaken:

- er zou ook meer aandacht moeten zijn voor de particuliere ongesubsidieerde musea en niet alleen voor de grote musea. Deze kleine musea vormen vaak de enige attractie in een stadje of dorp
- met de komst van een werf wordt de stichting ook een museale instelling
- verbazing over het ontvangen enquêteformulier; de verzameling bestaat al 56 jaar en het museum 26 jaar; het is het enige schelpenmuseum in Zeeland dat gratis te bezichtigen is en dat ook doorgaat zonder bemoeienissen van anderen.

Enquête Zeeuwse musea 2005

Naam museum:

Adres:

Contactpersoon:

Telefoon en emailadres:

Leeswijzer

Om een zo actueel mogelijk beeld te kunnen krijgen en samenstellen van de Zeeuwse musea anno 2005 is het van belang dat alle vragen zo volledig mogelijk worden ingevuld.

1. Hoeveel bezoekers hebt u in 2004 ontvangen?

In totaal .....bezoekers, waarvan
..... jonger dan 21 jaar,
..... 21-40 jaar
..... 40-55 jaar
..... 55 jaar en ouder

2. Verwacht u in 2005 een hoger of lager bezoekersaantal?

- Hoger met ca.
- Lager met ca.

3. Hebt u in 2004 een aantal publieksactiviteiten georganiseerd?

- Ja, door naar vraag 4
- Nee, door naar vraag 5

4. Welke activiteiten hebt u in 2004 georganiseerd?

- Deelname aan het Nationale museumweekend
- Tentoonstellingen, in totaal ..
- Educatieve activiteiten, in totaal ..
- Andere publieksactiviteiten, te weten ....

5. Welke activiteiten heeft uw museum op het terrein van aankoop, conservering en restauratie van de collectie uitgevoerd?

- Aankopen (aantal aangekochte werken in 2004)
- Conservering (aantal geconserveerde werken in 2004)
- Restauratie (aantal gerestaureerde werken in 2004)

6. Beschikt uw museum over een of meerdere van de volgende plannen ?

- Beleidsplan
- Collectieplan
- Bedrijfhulpverleningsplan
- Collectiehulpverleningsplan
- Andere plannen, te weten

7. Zijn er in uw museum beroepskrachten werkzaam dwz in loondienst?

- Ja, in totaal fte, door naar vraag 7
- Nee, door naar vraag 9

8. Welke werkzaamheden vervullen deze beroepskrachten?

- Huishoudelijk en technisch werk, ...fte
- Suppoostwerk, ...fte
- Tentoonstellingen, ...fte
- Educatie, ...fte
- Collectiebeheer, ...fte
- Directie- en bedrijfsvoering, ...fte
- Andere werkzaamheden, te weten... (...fte)

9. Zijn er in uw museum vrijwilligers actief ?

- a, in totaal , door naar vraag 10
- Nee, door naar vraag 13

**10. Welke activiteiten voeren deze vrijwilligers uit?
(aub steeds aantallen vrijwilligers noemen)**

- Bestuurlijk, in totaal ..
- Huishoudelijk en technisch werk, in totaal ..
- Collectiewerkzaamheden, in totaal ..
- Tentoonstellingen en andere publieksactiviteiten, in totaal..
- Andere werkzaamheden, te weten ... , in totaal...

11. Wat is de achtergrond en/of deskundigheid van deze vrijwilligers?**12. Hoe bevordert u de deskundigheid van deze vrijwilligers?**

- via cursussen
- via workshops
- via het inhuren van externe deskundigen
- intervisie/bezoek aan andere musea
- bezoek aan vakbijeenkomsten
- anders, namelijk ...

13. Is uw museum lid van:

- de Vereniging Zeeuwse Musea
- de Nederlandse Museumvereniging
- andere organisatie(s), namelijk .....

14. Accepteert uw museum een of meerdere kortingskaarten zoals de Museumjaarkaart ?

Zo ja, aangeven welke kaarten .....

15. Van welke diensten van de provinciale museumconsulent maakt uw museum gebruik ?

- geen
- advisering
- aanbod producten, zoals tentoonstellingen/educatieve projecten/evenementen/..... (aub doorstrepen hetgeen niet van toe passing is)

- onderzoeksprojecten, zoals Musip/veiligheidszorg/..... (idem)
- ondersteuning bij herinrichtings- en verbouwingsplannen
- begeleiding bij toetreding nationaal museumregister
- anders, namelijk ...

16. Aan welke ondersteuning van de museumconsulent heeft u de komende jaren behoefte?

17. Hoeveel bedragen de exploitatiekosten van uw museum ?

In totaal € , waarvan de dekking als volgt is:

subsidies €	(%)
inkomsten uit entree/activiteiten €	(%)
sponsors €	(%)
overige inkomsten €	(%)

18. Welke rechtspersoonlijkheid heeft uw museum ?

- Een stichting
- Verenigingsvorm
- Onderdeel gemeentelijk apparaat
- Een andere rechtspersoonlijkheid, te weten ..

19. Werkt u samen met andere organisaties ?

- Ja, met
- Andere musea, namelijk
- Andere culturele instellingen, namelijk
- Met andere non-profit organisaties, namelijk
- Met het toeristisch-recreatief bedrijfsleven, namelijk
- Met andere organisaties, namelijk

20. Waaruit bestaat de samenwerking ?

21. Eventuele bijzonderheden dan wel andere op- en/of aanmerkingen:

Bedankt voor uw medewerking; graag eventuele relevante informatie zoals een jaarverslag meezend

Musea op koers; Zeeuws Museumbestel 2005-2008

Gedeputeerde Staten van Zeeland hebben in hun cultuurbeleid 2001-2004 (nota 'De kracht van cultuur', actiepunten 29) aangegeven "een projectgroep te zullen instellen die de opdracht krijgt aanbevelingen te doen voor meer samenhang en afstemming in het provinciaal museumbestel". De Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland kreeg in 2002 opdracht de projectgroep samen te stellen. In samenstelling bestond de projectgroep uit afvaardigingen van enkele Zeeuwse musea, de Vereniging van Zeeuwse Musea (VZM), enkele Zeeuwse gemeenten en de provincie, onder leiding van de provinciaal museumconsulent (SCEZ).

De projectgroep kwam in 2003 en 2004 enkele malen bijeen. In het voorjaar van 2004 bezocht de (nieuwe) provinciaal museumconsulent alle bij de VZM aangesloten musea en besprak met bestuurders en medewerkers knelpunten en toekomstvisie. De resultaten hiervan hebben geleid tot een eerste opzet van dit rapport. In samenspraak met de projectgroep werden vervolgens tien aanbevelingen opgesteld. Ongetwijfeld zal op basis van het lezen van deze aanbevelingen de vraag rijzen: "Wat dit allemaal zal gaan kosten". Het antwoord hierop is van groot belang, maar niet eerder dan dat de uitgangspunten zijn besproken. Debat over de omvang van subsidies mag de koerswijziging die noodzakelijk is bij een groot aantal musea, bij de gemeenten en ook bij de provincie, niet vertroebelen. De tien aanbevelingen dienen op dit moment vooral te verhelderen uit welke componenten het Zeeuws Museumbestel komende jaren dient te worden samengesteld en welke keuzes musea, gemeenten en provincie moeten maken om beleid nader af te stemmen. Aan dat nieuw te ontwikkelen gemeentelijk en provinciaal museumbeleid zullen afzonderlijke budgetten verbonden moeten worden. Dit rapport geeft de uitgangspunten hiervoor weer.

In 2004 hebben Gedeputeerde Staten in hun Cultuurnota 2005-2008 aangegeven op basis van dit rapport in 2005 een uitwerkingsnota over het provinciaal museumbeleid te zullen opstellen. De projectgroep is uiteraard bereid hierbij als klankbordgroep te fungeren.

De Projectgroep Provinciaal Museumbestel bestond uit:
vanuit de musea

- F.W. (Valentijn) Byvanck, directeur Zeeuws Museum
- G.R. (Gerard) Heerebout, directeur Historisch Museum De Bevelanden
- P.R. (Peter) Priester, conservator Gemeentelijke Musea Zierikzee
- W. (Wilbert) Weber, directeur Zeeuws Maritiem muZEEum

vanuit de Vereniging van Zeeuwse Musea

- J.A. (Jan) Buijse, voorzitter *en later*
- Mw. B. (Bonnie) Joosse, secretaris, waarnemend voorzitter *vanuit de provincie Zeeland*
- J.A.J.A. (Jack) van Aspert, beleidsmedewerker cultuur *vanuit enkele gemeenten*
- R. (René) Boone, gemeente Goes
- W. (Willem) van Vliet, gemeente Sluis *voorzitter*
- W.H.P. (Wim) Scholten *en later*
- L.C.M. (Leo) Adriaanse, provinciaal museumconsulent

Mw. A.E. (Aafke) Bij de Vaate van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland verleende administratieve ondersteuning. De tekst van dit rapport 'Musea op Koers' werd opgesteld door de provinciaal museumconsulent en afgestemd met de projectgroep.

oktober 2004, Projectgroep Provinciaal Museumbestel

De functie van het museum

"Een museum is een permanente instelling ten dienste van de gemeenschap en haar ontwikkeling, toegankelijk voor het publiek, niet gericht op het maken van winst, die de materiële getuigenissen van de mens en zijn omgeving verwerft, behoudt, wetenschappelijk onderzoekt, presenteert en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en genoegen" zo luidt de definitie van de International Council of Museums uit 1974.

Vele Zeeuwse musea hebben sindsdien deze definitie onderschreven. De accenten die zij binnen deze officiële definitie leggen, verschillen uiteraard nogal eens. Maar er is geen museum in de provincie te vinden waar conservatoren uitsluitend bezig zijn met onderzoek en wetenschappelijke publicaties en waar de directeur alleen achter het bureau vandaan komt voor een rondleiding aan vakgenoten of museumvrienden (veelal afkomstig uit de hoogste kringen), kortom waar het museum zich elitair en hoogdrempelig opstelt. Integendeel, veel musea doen van alles om een actieve rol in de samenleving te spelen en zich laagdrempelig op te stellen naar de Zeeuwen en naar de toeristen. Musea vervullen een belangrijke maatschappelijke functie in Zeeland. Zij zijn dé vitrines van het cultureel erfgoed, van datgene wat vanuit het verleden is overgeleverd en waard is om bewaard te worden. In het cultureel erfgoed komt tot uiting welke betekenis een cultuur toekent aan haar verleden en de Zeeuwse musea tonen dit ons en verbinden dit aan de hedendaagse samenleving. In een snel veran-

derende samenleving (zeker door alle nieuwe media) is hierin voor de musea een belangrijke taak weggelegd. De Zeeuwse musea vormen als het ware ons collectieve geheugen.

Uit de Culturele Atlas Zeeland 2003 (overzicht participatie op cultuurdeelname) blijkt dat gemiddeld 40% van de Zeeuwse bevolking minstens één keer per jaar een museum bezoekt. Dat is meer dan het landelijke gemiddelde van 33% (bron: Museumkaart). Alleen bezoek aan een bioscoop, bibliotheek of bezienswaardig gebouw scoren nog hoger. Podiumkunsten, archieven en galeries echter weer aanzienlijk lager. Ook wisten in 2003 meer toeristen de weg naar Zeeland te vinden (zowel voor lange verblijfsrecreatie als dagrecreatie)

Exacte bezoekcijfers van alle Zeeuwse musea zijn niet bekend, maar op basis van de wel gemeten bezoeken wordt het aantal museumbezoekers in 2003 bij de op pagina 10 vermelde lijst musea geschat tussen de 350.000 en 400.000 bezoekers (bron: Kenniscentrum Toerisme en Recreatie/Bureau voor Toerisme Zeeland; Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland -dossier Museumregister-).

Uitgaande van 150.000 Zeeuwse bezoekers (40% x 375.000) ligt het aantal toeristische bezoekers tussen de 200.000 en 250.000 (ter indicatie: Zeeland ontving in 2003 1,75 miljoen Nederlandse en 684.000 buitenlandse toeristen -bron: Kenniscentrum Toerisme en Recreatie/BTZ-)

De Culturele Atlas meldt dat Zeeland 50 musea heeft van groot tot zeer klein. Daaronder zijn ook wel alle particuliere musea opgenomen, van bromfietsmuseum tot poppenmuseum. De naam 'museum' is niet beschermd en daarom rouleren nogal verschillende tellingen van het landelijke aantal musea. Wie de gids 'Nederland Museumland' er op na slaat, zal komen tot een landelijk aantal van 1200. De laatste tweejaarlijkse telling van het CBS meldt een aantal van 871.

Bij de Vereniging van Zeeuwse Musea zijn anno 2004 33 musea aangesloten (zie pagina 10). Dat waren er 30 jaar geleden (bij de voorganger van de VZM, de Federatie van Zeeuwse Musea en Oudheidskamers) nog zo'n 15. Het merendeel van de 33 musea is cultuurhistorisch, soms met een specifiek maritiem of agrarisch hoofdthema. Die snelle toename van het aantal Zeeuwse musea in de afgelopen decennia is in landelijke lijn. Werden musea ooit uit wetenschappelijk motief opgericht (onderzoek en behoud erfgoed), de tegenwoordige musea zullen het publieksbereik (zoveel mogelijk mensen de collectie tonen) hoog in het vaandel hebben.

De Zeeuwse museumdichtheid sluit goed dus aan bij de landelijke ontwikkeling. Nederland heeft de hoogste museumdichtheid ter wereld. Talloze schatten op het gebied van kunst, cultureel erfgoed en natuur liggen in de schatkamers van onze musea en collectievormende instellingen opgeborgen. In absolute zin heeft Zeeland het minste aantal musea van alle provincies. Gerelateerd aan aantal inwoners (375.000), zijn er echter in deze provincie naar verhouding twee keer zoveel musea als op de landelijke museumkaart (in Zeeland 1 museum per circa 9.000 inwoners). Ondanks een hoge museumdichtheid in de provincie in algemene zin, zijn er regio's waar het dichtstbijzijnde museum zich toch op enige afstand bevindt. In de opbouw van het museumbestel door de afgelopen decennia zit weinig

structuur. Waar een enthousiaste groep mensen een collectie bijeen wist te brengen, kon een museum van start gaan.

De financiering van musea

Er zijn in Zeeland geen musea die een structurele subsidierelatie met het Rijk hebben. Globaal gesproken is het Rijk verantwoordelijk voor het instandhouden van musea met een (inter-) nationale reikwijdte. Die zijn als zodanig in Zeeland niet aanwezig.

Momenteel kennen twee musea een structurele subsidierelatie met de provincie: Het Zeeuws Museum in Middelburg en het Zeeuws Biologisch Museum in Oostkapelle. In de komende beleidsperiode zal laatstgenoemde worden getransformeerd tot provinciaal Museum voor Natuur en Landschap. De subsidierelatie zal dan niet meer via het cultuurbudget verlopen. Ook heeft de provincie in de afgelopen beleidsperiode eenmalige financiële injectie gegeven aan grootschalige (her)inrichtingsprojecten, zoals in Vlissingen (Zeeuws Maritiem muZEEum), Ouwkerk (Museum Watersnood 1953) en momenteel IJzendijke (Streekmuseum West-Zeeuws-Vlaanderen) en subsidieert de provincie een provinciaal museumconsulent-schap (SCEZ) voor advisering en ondersteuning van lokale en regionale musea in de drie museale kerntaken (zie hiervoor pagina 4).

De meeste Zeeuwse musea hebben een subsidierelatie met een gemeente (structureel en projectmatig). Voor de meeste musea betreft het (bescheiden) bijdragen in de exploitatie. Enkele musea vallen nog rechtstreeks onder het gemeentebestuur (Gemeentemusea Zierikzee en Sluis), onder een gemeentelijke bestuurscommissie (Streekmuseum Land van Axel), of onder een gemeenschappelijke regeling van enkele gemeenten (Historisch Museum De Bevelanden in Goes en Fruitteeltmuseum in Kapelle).

Lang niet alle dertien gemeenten in Zeeland hebben een eigen museumbeleid, al dan niet als onderdeel van een breder cultuurbeleid. Het verdient sterke aanbeveling dat de gemeenten dit komende jaren zullen invoeren en waarin de beleidsvisie zoveel mogelijk wordt afgestemd op landelijke en provinciale ontwikkelingen (aanbevelingen, zoals verwoord in dit rapport).

Een trend die zich al een aantal jaren geleden heeft ingezet is verzelfstandiging van musea. Door de verzelfstandiging worden de museumbesturen beleidsmatig mondiger en kunnen beter inspelen op de noodzaak van professionalisering. Bovendien maakt het alle musea gelijkwaardiger in hun positie in de 'museummarkt'. Dat stelt wel eisen aan de kwaliteit van de besturen.

Verzelfstandiging betekent niet dat daardoor de verantwoordelijkheid voor behoud van cultureel erfgoed en de financiële zorg voor beheer van museumcollecties van de gemeentelijke en provinciale overheid afneemt (vergelijk: de verzelfstandigde rijksmusea worden voor vrijwel 100% nog gesubsidieerd door de rijksoverheid). Verzelfstandiging mag dus niet worden ingezet als middel tot bezuiniging. Gemeenten moeten het de musea binnen hun gemeentegrenzen wel mogelijk blijven maken hun werk naar behoren uit te voeren. Veel lokale musea behoren ook de gemeentelijke collecties. Musea hebben een belangrijke taak om in deze provincie het cultureel erfgoed te

behouden en dienen deze taak zelfstandig en professioneel (door vaste en vrijwillige krachten) uit te voeren, naar vooraf vastgesteld gemeentelijk museumbeleid. Dit beleid dient echter uit te gaan van een structurele subsidierelatie. Op het terrein van de drie kerntaken van musea (zie pagina 4) kunnen gemeenten convenanten en prestatieafspraken met de musea maken.

Ook de musea zullen dus een beleidsplan moeten opstellen, waarin zij doelstellingen en missie van het museum voor de periode 2005-2008 helder formuleren. De koers van de musea zal moeten inzetten op eigen profilering en afstemming op andere Zeeuwse musea en ander culturele instellingen in de regio en moeten aansluiten op de professionele trends die landelijk gaande zijn.

Aanbevelingen Museumbestel:

1. Bevorderen dat alle musea op korte termijn een beleidsplan voor deze periode hebben, waarin doel, middelen en uitvoering goed worden verwoord. Eveneens bevorderen dat alle gemeenten een gemeentelijk museumbeleid voeren, waarin beschikbare middelen goed worden verwoord.
2. In de periode 2005-2008 bevorderen dat zoveel mogelijk Zeeuwse musea een zelfstandige rechtsvorm hebben, al dan niet in een samenwerkingsverband (zie ook aanbeveling 9).

Zijn er te veel musea in Zeeland? Het publiek zal dat niet vinden. Immers, de meeste musea meten hun bestaanrecht af aan bezoekers. Is er publieke belangstelling voor de collectie, dan is er plek voor dat museum op de kaart van Zeeland. Pas als er niemand meer komt kijken, zal men de deuren sluiten. En de publieksaanwas is nog steeds in stijgende lijn (zie ook pagina 2).

Maar een museum is meer dan een gebouw waar tentoonstellingen worden georganiseerd. Het 'verplichte' takenpakket ligt breder. En kunnen alle musea die taken aan?

Met de introductie van het Nederlands Museumregister (sinds 2000 kunnen Zeeuwse musea zich hiervoor aanmelden) en daarbinnen de onderkenning van de ICOM-definitie wordt nog eens duidelijk gesteld dat binnen het museale handelen drie kerntaken onderscheiden kunnen worden: collectietaak:

1. verzamelen (en ook afstoten), registreren, onderzoeken, beheren, behouden
2. publiekstaak: informatieoverdracht d.m.v. tentoonstellingen, educatie, evenementen, publicaties
3. bedrijfsvoering: financiële middelen, voldoende en veilige huisvesting, deskundige medewerkers, beleid

Voor het Museumregister moeten musea minimaal aan negen basiseisen voldoen:

1. Het bezitten van een institutionele basis
2. Het bezitten van een stabiele financiële basis
3. Het beschikken over een op schrift gesteld beleidsplan
4. Het beschikken over een collectie
5. Het beschikken over een collectieregistratie
6. Het zorgdragen voor het behoud van de collectie

7. Het (laten) doen van onderzoek naar de collectie
8. Het beschikken over basisvoorzieningen voor het publiek
9. Het beschikken over gekwalificeerde medewerkers

De komende beleidsperiode zullen de basiseisen worden uitgebreid met eisen op het terrein van veiligheidszorg en kwaliteit van dienstverlening. Vrijwel alle musea die zijn aangesloten bij de VZM (en een enkele andere) hebben zich aangemeld voor het Nederlands Museumregister. Op basis van de nu beschikbare gegevens moet worden vastgesteld dat niet alle aangeelde musea aan de criteria zullen voldoen of hieraan in de periode 2005-2008 zullen gaan voldoen (de specificaties hiervan zijn overigens vertrouwelijk). Ten tijde van samenstelling van dit rapport (oktober 2004) is het aantal geregistreerde musea in Zeeland gegroeid tot acht. Uitgaande van het landelijke gemiddelde van circa 50%, zullen er in Zeeland naar schatting 16 musea geregistreerd kunnen worden. Met wat extra investering is dit aantal mogelijk positief te verhogen tot 20. Dit verlangt eenmalige investering van de provincie in de aangemelde musea. Tevens zal aan het provinciaal museumconsulentschap in de periode 2005-2008 extra personele capaciteit moeten worden toegevoegd ter begeleiding van aangemelde en mogelijk voorlopig geregistreerde musea.

Aanbeveling Museumbestel

3. Tussen 2005 en 2008 (in ieder geval tot en met 2006) zoveel mogelijk (16 tot 20) musea begeleiden in hun aanmelding voor het Nederlands Museumregister, voor een status van 'voorlopig geregistreerd' of 'geregistreerd' museum. Hiervoor is extra provinciale subsidie nodig.

Bij gebrek aan een museumwet is het Museumregister door het museumveld zelf (Nederlandse Museum Vereniging en Landelijk Contact Museumconsulenten) in het leven geroepen en zal dus ook voor de Zeeuwse musea als leidraad/maatstaf moeten worden gezien. Zoals hiervoor gesteld is het van belang in de korte tijd die nog rest voordat de eerste fase van het Museumregister wordt afgerond (medio 2005) vanuit de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland zoveel mogelijk musea te ondersteunen in hun achterstand voor het Museumregister. De grootste achterstanden zijn gelegen in de collectietaak:

1. Een onvolledige collectieregistratie en bovendien vaak nog slecht digitaal ontsloten (hoewel dit laatste geen voorwaarde voor opname in het Museumregister is)
2. Onvoldoende beheersvoorzieningen (zowel ruimtelijk als klimatologisch)

De grootste zorg hierin voor de museumbesturen is over te weinig financiële middelen te kunnen beschikken om deze achterstand in de komende beleidsperiode in te kunnen lopen.

Een meetbaar instrument hiervoor zal MUSIP zijn. Dit MUSEum Inventarisatie Project zal in 2004/2005 door de SCEZ worden uitgevoerd. Op basis van MUSIP kan een Plan van Aanpak worden opgesteld voor een eenmalige inhaalslag in de achterstallige beheersvoorzieningen. Vervolgens zal een beroep moeten worden gedaan op financiële steun van de provincie Zeeland. De vraag is of alle musea hierbij hun eigen volledig voorziene depot moeten hebben. Uitgaande van het aantal te verwachte

geregistreerde musea zou dan een aantal van (minimaal) 16 tot 20 goede depotvoorzieningen nagestreefd moeten worden. Dat is nu beslist niet het geval. Er zijn zelfs nog musea die noodgedwongen (bij gebrek aan depot) er voor moeten kiezen de collectie volledig in de vaste opstelling op te nemen. Alleen al uit het nastreven van een evenwichtig presentatiebeleid is dit een ongewenste zaak. Door de bomen is dan (de kwaliteit van) het bos soms niet meer te zien. De MUSIP categorieën A (topstukken) en B (kerncollectie) lopen dan bijna onzichtbaar over in C (depotcollectie) en D (af te stoten collectiedelen). Tussen de situatie van nog musea zonder depot naar 16 tot 20 volledig geoutilleerde depots zit nog een ruime bandbreedte. Hoewel er enerzijds sprake is van (minimaal) 33 afzonderlijke museumcollecties, zal MUSIP in de komende jaren meer het accent leggen op de 'Collectie Zeeland'. Voor een goed behoud van deze 'Collectie Zeeland' zal na MUSIP een Plan van Aanpak moeten volgen. Dit zou kunnen worden gezien als een provinciale variant op het enkele jaren geleden landelijk uitgevoerde Deltaplan Cultuurbehoud. MUSIP zal eerst in beeld moeten brengen welke delen van de 'Collectie Zeeland' A t/m C zijn. Als een overzicht bestaat van de omvang van de depotcollecties in Zeeland kan nader bepaald worden hoeveel depotruimte provinciaal nodig is. Vooruitlopend op de uitslag verdient het aanbeveling de nieuwe depotvoorzieningen provinciaal wat te spreiden, bijvoorbeeld drie depots: noord, midden, zuid.

Helaas zijn niet alleen de depotvoorzieningen in een aantal musea onder de maat, maar ontbreekt het daar ook in de tentoonstellingszalen vaak aan optimale klimaatomstandigheden. Voor de vaste tentoonstellingen dienen de betreffende musea zelf adequate voorzieningen te treffen en deze achterstalligheid mee te nemen in de vaste begroting (gemeentelijk museumbeleid moet deze investering mogelijk maken). Voor tijdelijke projecten is het aan te bevelen in de komende jaren te komen tot één centrale uitleenvoorziening voor klimaatbeheersingapparatuur. De Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland bereidt momenteel een dergelijk depot voor.

Aanbevelingen Museumbestel:

4. Uitgaande van de 'Collectie Zeeland' in beheer bij alle musea lijkt een drietal provinciale depots (Schouwen-Duiveland/Tholen, Walcheren/De Bevelanden en Zeeuws-Vlaanderen) een oplossing voor de achterstanden in het collectiebeheer. Dit zou in de komende beleidsperiode (op basis van MUSIP en met steun van de provincie) nader onderzocht moeten worden en voorts in uitvoering gebracht, met als streefjaar voor realisatie 2008.
5. Bovendien is het zeer wenselijk op korte termijn (2005) te komen tot één centraal, provinciaal depot met klimaatbeheersingapparatuur voor tijdelijke uitleen aan musea.

In alle musea wordt momenteel hard gewerkt aan de digitalisering van de collectieregistratie. In sommige musea zijn delen van de collectie in het geheel nog niet ontsloten en die achterstand wordt nu in één keer meegenomen. Zolang MUSIP niet is voltooid, bestaat er geen overzicht om hoeveel voorwerpen het gaat, maar een eerste schatting gaat uit van tussen de 125.000 en 150.000 voorwerpen. In de afgelopen jaren zijn voor de digitalisering van collectieregistratie verschillende soft-

warepakketten op de markt gebracht. Helaas is hiervoor geen absolute standaardisering geïntroduceerd. Dat maakt dat veel musea nog steeds twijfelen voor welk programma zij zullen kiezen. Financiële overwegingen spelen hierbij een grote rol. Met MUSIP wordt op niveau van registratie deelcollecties een grote stap voorwaarts gezet. Maar in veel musea is enerzijds op het gebied van ICT te weinig kennis en anderzijds op het gebied van de registratie zelf (hoe documenteer je, hoe sluiten de gehanteerde trefwoorden aan bij een landelijke thesaurus, e.d.). Mede om in de nabije toekomst presentaties van de collecties zichtbaar te maken via een Zeeuws Cultureel Erfgoed Portal verdient afstemming in de geautomatiseerde informatie-ontsluiting en uniforme aanpak komende jaren hoogste aandacht. Coördinatie, advisering en ondersteuning in aanschaf van de benodigde software wordt sterk aanbevelen. Hierin is een rol weggelegd voor de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (museumconsulent i.s.m. consulent behoud en beheer). Dat vraagt wel om extra provinciale subsidie. Een indicatie hiervoor kan na MUSIP gegeven worden.

Als MUSIP eind 2005 is afgerond in Zeeland (en overigens in heel Nederland) zal op de categorieën A en B een nadere (cultuur)historische waardering moeten plaatsvinden. Die waardering dient door onafhankelijke deskundigen te geschieden en daarom is een provinciale aanpak hierin van belang. Momenteel vindt over dit vervolg op MUSIP landelijk overleg plaats, maar het verdient in dit rapport met aanbevelingen voor het museumbestel nu al aandacht.

Aanbevelingen Museumbestel:

6. Voor de digitale collectieregistratie in de musea zullen advisering en financiële support gegeven moeten worden op het gebied van aanschaf hard- en software, ondersteuning d.m.v. ingehuurd registratiemedewerkers en documentalist en coördinatie in de deskundigheid. De provincie Zeeland zal voor dit provinciebrede traject (na MUSIP) subsidie moeten verlenen.
7. Aan het MUSEum Inventarisatie Project zal een vervolg moeten worden gegeven in de vorm van waardering van de 'Collectie Zeeland' en positionering t.o.v. de 'Collectie Nederland'.

Een museumbestel met identiteit

Op pagina 4 werd aangegeven dat naar verwachting niet alle Zeeuwse musea in het Nederlands Museumregister zullen worden opgenomen (in lijn van de landelijke ontwikkeling). Dan zijn er dus geregistreerde en niet geregistreerde musea in Zeeland. Maar beide categorieën zijn nog steeds musea, dus blijft nog steeds de vraag of elk museum voldoende bestaansrecht heeft. De vraag anders gesteld: moeten het er zo veel zijn? Zijn zij allemaal wel zo verschillend van elkaar? Wat is de identiteit per museum, wat is het 'visitekaartje'. Wie met de nieuwe Museumwegwijzer voor Zeeland (VZM, 2004) een toer door de provincie maakt, zal al snel kunnen vaststellen dat de verschillen niet zo groot zijn. De incidentele museumbezoeker zal wellicht niet eens de verschillen tussen een landbouwmuseum in Zeeuws-Vlaanderen en (noem maar) de Achterhoek opvallen, laat staan tussen dergelijke musea in Zeeuws-Vlaanderen en Schouwen-Duiveland. De meeste musea erken-

nen dit zelf ook wel. In beginsel gestart als lokaal historisch museum, verzamelen zij allemaal huisraad, streekdrachten, speelgoed, gereedschappen, e.d., waarbij weliswaar vaak een relatie met de omgeving is, maar in breder perspectief gezien hun thema's veelal hetzelfde zijn. Binnen een jaar zal MUSIP hierin meer inzicht bieden. Binnen de Vereniging van Zeeuwse Musea is inmiddels ook de aanbeveling gedaan te komen tot meer afstemming van het verzamelbeleid.

Er zijn ook met betrekking tot de publiekstaak meerdere redenen om aanbeveling te doen de Zeeuwse musea meer te profileren. Het zal voor veel musea niet eenvoudig zijn de kennis van een zo breed samengestelde collectie op peil te houden (beter veel van weinig weten, dan weinig van veel). Het zal de rol (maatschappelijk, toeristisch, educatief, enz.) van het betreffende museum in de (locale) samenleving veel meer versterken en daarmee binnen het gemeentelijk museumbeleid eenvoudiger zijn keuzes voor het betreffende museum te maken. Ook zal het de publieke belangstelling op peil houden. Het aanbod aan voorzieningen op de culturele en toeristische markt neemt immers (naast de musea) nog steeds toe, terwijl de consumentenmarkt niet sterk meer zal uitbreiden. Musea met een duidelijk 'visitekaartje' spreken daarbij aan.

Aanbeveling Museumbestel:

8. Na het MUSEum Inventarisatie Project zullen musea moeten overgaan op herschikking van de collectie en clustering of overheveling van deelcollecties. Musea (klein en groot) zullen hun verzamelbeleid duidelijker moeten gaan uitdragen, waarmee de identiteit van de afzonderlijke musea moet worden versterkt. Dit zal ook de publiekstaak van de musea ten goede komen. Deze heroriëntatie op de kerncollecties dient in eerste instantie regionaal te geschieden.

Afstemming van de collecties leidt dus tot versterking van de musea. Met een duidelijker profiel moeten de musea nieuw publiek voor zich kunnen winnen. Hierin kunnen de musea nog nadrukkelijker gaan samenwerken met andere culturele instellingen, met het Zeeuws Bureau voor Toerisme en de regionale VV's, die de museale thema's goed kunnen verbinden aan hun cultuurtoeristische arrangementen. Daarnaast kunnen een groot aantal musea zich zo ook nog meer profileren als educatief aanbieder richting het onderwijs.

Toch zal dat voor de meeste (kleine) musea in beginsel tot niet meer dan een verdubbeling van het bezoekersaantal leiden. De inkomsten daarvan, vermeerderd met gemeentelijke bijdragen (op de huidige basis) zijn onvoldoende om uit te groeien tot musea die zelfstandig en met kwaliteit aan alle museale taken (met name de collectietaken) kunnen voldoen. Zeker de helft van de Zeeuwse musea blijft organisatorisch te klein om volwaardig als (geregistreerd) museum te opereren.

Samenwerking in koepelorganisaties (platforms, federaties) m.b.t. presentaties, educatie, publiciteit, collectiebeheer, marketing, personele invulling zal voor deze musea onontbeerlijk zijn. Museumplatforms die werken aan de culturele biografie van een regio. De koepels (stichtingen) zullen door de musea zelf moeten worden opgericht, in overleg met de betrokken gemeente(n).

Een mogelijke indeling van regionale platforms (al dan niet met een 'moedermuseum'):

1. Schouwen-Duiveland/Tholen
2. Walcheren
(exclusief Zeeuws Museum; Zeeuws Maritiem muZEEum en Museum voor Natuur en Landschap nader te bespreken)
3. De Bevelanden
4. Zeeuws-Vlaanderen
(eventueel in West -Sluis- en Oost -Terneuzen/Hulst- op te splitsen)

Tevens zal meer samenwerking moeten worden gezocht met andere erfgoedorganisaties en kunstinstituten. Musea zijn dé loketten van het cultureel erfgoed, de podia voor historische kringen, taalgenootschappen, archeologische werkgroepen, klederdrachtgroepen, e.d. en moeten feitelijk uitgroeien tot lokale erfgoedhuizen. Dit alles uiteraard in samenwerking met de regionale archieven. Enkele musea in Zeeland kunnen hierin nog verder gaan en inzetten op het Kulturhus-concept (naar Zweeds model) door samenwerking aan te gaan met een bibliotheek of andere sociaal-culturele voorziening, daar waar die functie in de gemeenschap dreigt weg te vallen. Het zal het behoud van de kleine musea (met hun unieke karakter) zijn. Zoals op pagina 3 gesteld, kennen de meeste musea alleen een structurele subsidierelatie met een gemeente. Ook voor de nieuwe museumkoepels zal dit moeten gaan gelden. Zij behoren tot de vaste structuur in het Zeeuws museumbestel en daarom onder het gemeentelijk museumbeleid. De provincie zal de komende jaren een aantal specifieke projecten financieel mogelijk moeten maken, evenals het provinciaal museumconsulentschap (en voorts haar subsidierelatie met het Zeeuws Museum).

Naar verwachting zal een regionale museumkoepel gemiddeld vier formatieplaatsen nodig hebben en daarmee beschikken over alle specifieke betaalde personeelscapaciteit in de regio.

Aanbeveling Museumbestel:

9. Behoud van de veelal kleine musea in Zeeland door vier federatieve organisatieverbanden. Hierin de (personele) zorg voor locatieoverstijgende museumwerkzaamheden onderbrengen: management, promotie, educatie, coördinatie collectiebeheer, tentoonstellingen, gebouwbeheer. Deze museumorganisaties ontvangen een structurele financiële bijdrage van de gemeente(n) waarbinnen zij operatief zijn en provinciale projectsubsidies voor gemeenschappelijk projecten.

Wanneer die museumkoepels tot stand zijn gekomen, vormen zij de personele invulling van het gemeentelijk museumbeleid. Gemeenten dienen met de museumkoepels nadere afspraken te maken dat er ten behoeve van de aangesloten musea evenredige aandacht zal worden besteed aan de drie museale kerntaken: collectietaak, publiekstaak en bedrijfsvoering. Vanuit de koepels zal ook moeten worden gegarandeerd dat de vrijwilligers bij de aangesloten musea geschoold zijn op museaal basisniveau. Dit in samenwerking met het provinciaal museumconsulentschap.

De museumkoepels zijn beschikbaar voor alle musea waarmee een gemeente een subsidierelatie in stand houdt. Naast subsidiëring van de museumkoepels bepalen de gemeenten in

welke mate zij bijdragen aan de overige exploitatiekosten van de betreffende musea. De provincie dient subsidie te blijven verlenen aan grootschalige (her)inrichtingsprojecten, aan vernieuwende presentaties en activiteiten (die zich op nieuw publiek richten), centrale depotvoorziening, aan collectieve verbetering in de digitale ontsluiting van de collecties, aan collectieve promotie, e.d.

Aanbeveling 10

Naast de instandhouding van de museumkoepels behouden gemeenten hun (financiële) verantwoordelijkheid t.a.v. de individuele musea (en hun collecties) en maken met deze musea aparte afspraken over bijdragen in de museumexploitatie. Leidraad hiervoor is de nakoming van de museale kerntaken. Voor collectieve projecten en provinciale activiteiten blijft de provincie het financiële aanspreekpunt. Dat de musea op koers zullen blijven, is ook een provinciaal beleid.

Samenvatting

Het Zeeuws Museumbestel wordt opgebouwd vanuit musea, gemeenten en de provincie:

1. **Musea** nemen een belangrijke plek in de Zeeuwse samenleving in. Er zijn er veel, maar niet te veel. De komende jaren zullen zij hun collecties meer moeten gaan profileren vanuit een thema. De aanzet hiervoor kan komen vanuit uitwisseling van collecties op basis van MUSIP. Ook zullen zij binnen de regio moeten samenwerken op een aantal museale taken, waarvoor museumkoepels worden opgericht, met een stafbezetting. De kaders voor het bestel liggen dus regionaal, niet provinciaal (op het Zeeuws Museum na).
2. **Gemeenten** zullen de komende jaren hun museumbeleid moeten formuleren op basis van de drie kerntaken van musea (collectietaak, publiekstaak en bedrijfsvoering) en met als instrument regionale museumkoepels. Zij stellen hiervoor budget beschikbaar en maken met de individuele musea en de koepelorganisatie prestatieafspraken over de kerntaken.
Ook de eisen die het Museumregister stelt aan musea zijn hierbij richtinggevend.
3. De **provincie** zal haar beleid in de komende jaren inzetten op vervolprojecten. Een aantal projecten komen voort uit MUSIP, zoals centrale depotvoorziening, achterstanden collectieregistratie inhalen, begeleiding bij Museumregister. Ook de eenmalige investeringen t.b.v. het museumbestel en collectieve promotie behoren tot haar taak.

Musea op koers: hoe ziet het Zeeuws Museumbestel er in 2008 uit

- * musea van 2004 bestaan nog steeds, maar zijn gegroepeerd in vier koepelorganisaties (ieder met ca. vier formatieplaatsen) met een gebiedsgerichte aanpak (culturele biografie). Die vier koepels vormen de kern van het Zeeuws Museumbestel.
- * Tussen deze koepelorganisaties en gemeenten bestaat een structurele financiële relatie.
- * Centrale rol in deze koepelorganisaties spelen de 16 tot 20 musea, opgenomen in het Museumregister, met een sterke mate van kwaliteit en professionaliteit.

- * Deze musea hebben (voor zover van toepassing) een inhaalslag gemaakt in beheersvoorzieningen, collectiemanagement, bedrijfsvoering en veiligheidszorg.
- * Welke overige (niet geregistreerde) musea nog meer deel uitmaken van de koepels, zal zijn bepaald door de profilering van collectie binnen de regio.
- * Musea hebben nadrukkelijker eigen identiteit aangenomen als gevolg van ingezet beleid.
- * N.a.v. MUSIP zijn musea gestart met op elkaar afgestemd verzamelbeleid en waar toepasselijk uitruil van collecties t.b.v. themaversterking (medio 2008 voltooid).
- * Deze themaversterking is gerelateerd aan een gezamenlijk marketingplan (i.s.m. ZBT en VV's), wat zal bijdragen aan versterking cultuurtoerisme in de regio's.
- * Musea hebben hun depotcollecties ondergebracht in drie centrale, adequaat geoutilleerde depots. Tevens is er één centrale uitleenvoorziening voor klimaatbeheersingapparatuur
- * MUSIP heeft een vervolg gekregen (cultuurhistorische waardering 'Collectie Zeeland').
- * Musea zijn nadrukkelijker samenwerking aangegaan met andere erfgoedorganisaties en zo mogelijk andere culturele voorzieningen.

De transformatie van het Zeeuws Museumbestel

In heel Nederland is de museumwereld in beweging en stemmen gemeenten en provincies hun beleid daarop af. Daarin vormt Zeeland de komende jaren geen uitzondering. Maar dit voorstel tot vergaande vorm van samenwerking (federaties/museumkoepels) is tot op heden vrij uniek. Toch is het idee niet nieuw. In de provincie wordt al in verschillende vormen samengewerkt, onder meer in de Bevelanden, in de gemeente Sluis en op Schouwen-Duiveland. Toch zal de transformatie niet van vandaag op morgen zijn gerealiseerd. Daar dient een zorgvuldig en interactief proces van informatie, verkenning en afstemming vóór realisatie vooraf te gaan.

1. Allereerst zullen de musea (leden VZM) zelf nader geïnformeerd moeten worden (2004).
Hoewel veel aanbevelingen in dit rapport zijn gevoed door museumbestuurders vanuit de hele provincie, hebben zij daarover onderling nog niet eerder overleg gevoerd, binnen de Vereniging van Zeeuwse Musea. Zonder draagvlak onder de musea zelf, kan niet aan een nieuw bestel gewerkt worden. Zij dienen de visie op het museumbestel in 2008 op hoofdlijnen te onderschrijven.
2. Vervolgens dient nauwe afstemming plaats te vinden met de gemeenten (2005). De gemeenten die niet werken met een gemeentelijk museumbeleid, zullen hiertoe eerste aanzetten te moeten verrichten. In juni 2004 is de verantwoordelijk portefeuillehouders hiervoor de 'Handreiking Museumbeleid voor Gemeenten' overhandigd.
3. Tegelijkertijd (2005) werkt ook de provincie een specifiek museumbeleid als onderdeel van het cultuurbeleid 2005-2008. De (eerste) resultaten van MUSIP worden hierin verwerkt. Met de gemeenten dient nader te worden afgestemd inzake de museumkoepels.
4. Medio 2006 starten de musea met overleg en afstemming omtrent museumcollecties en samenwerking binnen museumkoepels. Na inventarisatie van aanwezige capaciteit kan

nadere structuur aan de samenwerkingsverbanden worden gegeven (2007), bijvoorbeeld in educatieve projecten en tentoonstellingen. De museumkoepels krijgen zo gestalte. Voor begeleiding van het hele proces is de provinciaal museumconsulent de aangewezen persoon. Deze wordt op zijn beurt weer bijgestaan door een projectteam. De opdracht voor dit proces dient te worden gegeven door de provincie Zeeland, in een specifieke uitwerkingsnota. In 2005 (na informatie-/overlegfase met musea en gemeenten) zal de provincie tevens een nadere doorberekening van de aanbevelingen voor het nieuwe museumbestel kunnen laten maken. Nu eerst de koers bepalen...

Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Bezoekadres: Groenmarkt 13, Middelburg
Postadres: Postbus 49, 4330 AA Middelburg
Telefoon: (0118) 670 870
Fax: (0118) 670 880
E-mail: info@scez.nl
Internet: www.scez.nl

De musea die het Zeeuws Museumbestel 2005-2008 gaan invullen

(Ledenlijst Vereniging Zeeuwse Musea, oktober 2004)

1. Stadhuismuseum, Zierikzee
2. Maritiem Museum, Zierikzee
3. Museumhaven Zeeland, Zierikzee
4. Oudheidkamer, Bruinisse
5. Visserijmuseum, Bruinisse
6. Brouws Museum, Brouwershaven
7. Streek- en Landbouwmuseum Schouwen-Duiveland, Dreischor
8. Museum De Burghse Schoole, Burgh-Haamstede
9. Museum Watersnood 1953, Ouwerkerk
10. Streekmuseum De Meestof, St. Annaland
11. Fruitteeltmuseum, Kapelle
12. Historisch Museum De Bevelanden, Goes
13. Oosterschelde Museum, Yerseke
14. Museum Stoomtrein Goes-Borsele
15. Marie Tak van Poortvlietmuseum, Domburg
16. Oudheidkundig Museum, Arnemuiden
17. Zeeuws Museum, Middelburg
18. Museum De Schotse Huizen, Veere
19. Museum De Vierschaar, Veere
20. Reptielenzoo Iguana, Vlissingen
21. Zeeuws Maritiem muZEEum, Vlissingen
22. Stichting Behoud Hoogaars, Vlissingen
23. Zeeuws Biologisch Museum, Oostkapelle
24. Zijdemuseum, Meliskerke
25. Bezoekerscentrum 't Zwin, Retranchement
26. Gemeentelijk Archeologisch Museum, Aardenburg
27. Museum Belfort, Sluis
28. Streekmuseum West-Zeeuws-Vlaanderen, IJzendijke
29. Visserijmuseum, Breskens
30. Streeklandbouwmuseum Agrimuda, St. Anna ter Muiden
31. Streekmuseum Het Land van Axel, Axel
32. Museum Oud-Westdorpe, Westdorpe
33. Streekmuseum De Vier Ambachten, Hulst
34. (Zeeuws Archief, Middelburg)

Indeling musea in Zeeland uit de eind-rapportage van het MUSIP Zeeland

Overzicht van deelnemende musea per type museum

Type museum	Naam museum
Archeologisch (1)	
	Gemeentelijk Archeologisch Museum
Beeldende kunst (1)	
	Marie Tak van Poortvliet Museum Domburg
Cultuurhistorisch (7)	
	Brouws Museum* Historisch Museum De Bevelanden Museum 'De Schotse Huizen' Oudheidkundige Verzameling Belfort Sluis Stadhuismuseum en Maritiem Museum Zierikzee Zeeuws maritiem muZEEum* Zeeuws Museum
Historisch (15)	
	Brusea* Fruitteeltmuseum Het Bolwerk – museum voor de Staats Spaanse Linies Museum Arnemuiden Museum 'De Burghse Schoole' Museum 'Oud-Westdorpe' Het Polderhuis - Dijk- en Oorlogsmuseum Stadhuismuseum 'De Vierschaar' Schoolmuseum 'Schooltijd' Streek- en Landbouwmuseum Schouwen-Duiveland Streeklandbouwmuseum 'Agrimuda' Streekmuseum 'De Vier Ambachten' Streekmuseum 'Het Land van Axel' Streekmuseum voor Tholen en Sint Philipsland 'De Meestoof' Watersnoodmuseum
Maritiem (7)	
	Brouws Museum* Brusea* Museumhaven Zeeland Oosterschelde Museum Stichting Behoud Hoogaars Arnemuiden Visserijmuseum Breskens Zeeuws maritiem muZEEum*

Type museum	Naam museum
Militair (1)	
	Museum Zeeland 1940-1945 Infatuate
Natuurhistorisch (1)	
	Terra Maris - Museum voor Natuur en Landschap
Transport (1)	
	Spoorwegmuseum 'Stoomtrein Goes-Borsele'

* Museum met twee typen